'ΟΙΚΕΙ'ΩΝ
ΔΙΑΛΟΓΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ
ΚΑΙ ΡΟΜΑΙΣΤΙ.

FAMILIARIUM COLLO-QUIORUM LIBELLUS GRÆCE ET LATINE,

Auctus & recognitus.

Accessit & utilis Dialogus de ratione studiorum recte instituenda.

ITEM

Oratio de ratione discendæ, ac docendæ Linguæ LATINÆ & GRÆCÆ.

Autore *Johanne Posselio.*

LONDINI,

Excudebat *Johannes Heptinstall* pro Societate Stationariorum, 1696.

ἸΩΑ΄ΝΝΗΣ Ὁ ΓΟΣΣΕ΄ΛΙΟΣ

Τοῖς ἀνδράσι Φιλομούσοις καὶ Σπουδαίοις, τοῖς μετὰ τῆς εὐσεβοῦς παιδείας τοὺς νεανίσκους τὰ ῥωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ γράμματα διδάσκουσιν εὖ πράττειν.

ΟΡθῶς καὶ νουνεχόντως ὑπό τινος τῶν σοφῶν εἴρηται·
Ὃς μὴ ῥωμαϊκοῖς ἑλληνικὰ γράμματα μίξει
οὐ δύναται λογικοῦ τοὔνομα ἀνδρὸς ἔχειν.

Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων πεπαιδευμένων
καὶ εὐφρονούντων ἀνδρῶν, τοὺς ῥωμαϊκοὺς λογογράφους
καὶ ποιητὰς πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν παιδείαν καὶ σοφίαν, καὶ
τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰλη-
φέναι, καὶ πλεῖστα οὐκ ἄλλαις, πλὴν ἑλληνικαῖς λέξε-
σιν, ἐκφωνεῖσθαι δύνασθαι· μᾶλλον δὲ τὸν λόγον ῥω-
μαϊκὸν οὐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, οὐδὲ γραφῆναι, οὐδ' ἑρ-
μηνευθῆναι, ἄνευ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης οἷόν τ' εἶ[ναι].
Πλεῖστα τοιγαροῦν ὠφελοῦνται πάντες, ὅσοι ἐν τῇ ἑαυτῶν
περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, τὰ ῥωμαϊκὰ τοῖς ἑλ-
ληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως
ἀνθοῦντες τυγχάνωσιν. Ἐγὼ δὴ ἵνα κατ' ἐμαυτοῦ μέ-
τρον ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ ῥᾳδίω[ς]

μα

μαθεῖν, τοῖς φιλομαθέσι τῶν νεανίσκων βοηθῆσαι, τού-
τους τοὺς διαλόγους ἐξέδωκα, αὐτοὺς τῇ ἐκείνων ψυχῇ
καὶ χρήσει ἐναρμόσας, τούτους οἱ σπουδαῖοι ἀναγ-
νώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸν βίον, αἰσθήσονται
τούτου τοῦ πόνου πλεῖστον ὀνησόμενοι. Ἔρρωσθε, καὶ μετ'
ἐμοῦ τὴν περὶ τὰς τέχνας καὶ γλώττας σπουδὴν εἰς τὸ
τὸν Θεὸν, τὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ αἴτιον,
δοξάζειν, καὶ τὴν ἀληθινὴν περὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐ-
τοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ κυρίου ἡμῶν, διδαχὴν
μηκύνειν, καταπίθεσθε, μεμνημένοι τὸ τοῦ Δανιῆλος·
οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώ-
ματος, καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες
εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι. Ἐκ τῆς Ῥοδοπόλεως, ἔτει ἀπὸ τῆς
θεογονίας ᾳ φ π η.

ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὩΣ ΧΡΗ ἈΣΠΑ'ΖΕΣΘΑΙ

καὶ εὖ ἐπεύχεσθαι.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.
Χαῖρε ἀνὴρ περιφανέστατε.
Χαῖρε κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε πλεῖστον ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ὁμοίως.
Σῶος ὅτι ἐπῆλθες, ἥδομαι.
ἡδεῖα ἐμοί ἐστιν ἡ { παρουσία / ἄφιξις } σου.
Χάριν σοι ἔχω.
Δέομαι τοῦ θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέρ
ταύτην.

ἀπόκρισις.

Ταυτὶ καί σοι εὔχομαι.
Εὔχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
Ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἥσυχον.

ἀπόκρισις.

Τοιοῦτον καί σοι εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλτατε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βαλανεῖον.
Εὐτυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λουτρόν σου.

ἀπόκρι

SALUTANDI ET BENE
Precandi formulæ.

SAlve Doctor observande.
Salve vir ornatissime.
Salve Domine clarissime.
Salve plurimum frater.
Salve condiscipule.
Salvete condiscipuli.

Responsio.

Salve & tu.
Salve similiter.
Salvum te advenisse gaudeo.
Jucundus est mihi tuus { adventus, reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Responsio.

Idem & tibi precor.
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Responsio.

Talem & tibi precor, Paule charissime.
Prosit tibi balneum.
Deus fortunet lavationem tuam.

 Responsio.

Ἀπόκρισις.

ἔχω σοι χάριν.
ἡδεῖα μοί ἐστιν ἡ εὐχή σου.
ἔρρωσο εὐδαιμόνως.

καὶ σὺ ἔρρωσο { εὖ. / κάλλιστα. / εὐτυχῶς. }

ἔρρωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ
ὅπῃ δαῖτα καλεῖν.

Χαῖρε, διδάσκαλε.

Διδάσκαλος.

Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέτρε. }

παιδάριον.

πατήρ μου δεῖταί σου μετ' αὐτοῦ { ἀριστᾶν / δειπνεῖν } τῇ ὥρᾳ { δεκάτῃ. / ἑνδεκάτῃ. / πέμπτῃ. / ἕκτῃ. }

κύριός μου αἰτεῖ παρὰ σοῦ συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ { ἀρίστῳ. / δείπνῳ. }

πατήρ.

Βάδιζε { καλέσαι / προσάγειν } τοὺς κεκλημένους.

παιδάριον.

βαδίζω, πάτερ.
πορεύομαι, κύριε.
ἐκτελέσω τὰ προστεταγμένα.

Χαῖρε { κύριε / καθηγητά } { φιλανθρωπότατε.

ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σὺ, παιδάριον φίλον.

Responsio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi est precatio tua.
Vale feliciter.
Et tu { benè / optimè / feliciter } vale.
Valete.

INVITANDI AD CONVIVIUM *formulæ.*

Salve, Præceptor.
Salve & tu mi { puer. / discipule. / Petre. }

Puer.

Meus pater rogat te, ut apud se { prandeas, / cœnes } hora { decima, / undecima, / quinta, / sexta. }
Dominus meus petit à te, ut sis suus conviva in { prandio. / cœna. }

Pater.

Abi { advocatum / adductum } convivas.

Puer.

Abeo, Pater.
Vado, Domine.
Fiet. Curabitur.
Sis salvus { Domine, / Præceptor } humanissime.

Responsio.

Salvus sis tu quoque, mi puer.

παιδάριον.

πατὴρ / κύριος { μου δεομένης τὴν φιλανθρωπίαν σου, αὐτή, ὅταν ἐθέλῃ, ἐπὶ τὸ } { ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθέτω.

Διδάσκαλε λαμπρότατε, πάντες οἱ κεκλημένοι ἤδη πάρεισι, μόνον σε ἀναμένοντες, καὶ ἐὰν μή σε προσδοκῶσι, νῦν ἂν ἀνέκειντο.

διὰ τοῦτο δέονταί σου, ἐπὶ τὸ { ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθεῖν.

ἐπίκειται / ἐπικρέμαται } ὥρα { πέμπτη. / ἕκτη. / δεκάτη. / ἐνδεκάτη.

ὁ τοῦ { ἀριστᾶν / δειπνεῖν } χρόνος πάρεστι.

πάρεισιν οἱ κεκλημένοι ἐπὶ τὴν θύραν.

εἴσαγε τοὺς κεκλημένους.

ὑποδέχου τοὺς συνδείπνους.

υἱός.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.

Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιώσας ἡμέτερος εἶ συμπότης.

πατήρ.

ἑτοίμασον τὸ { ἄριστον / δεῖπνον } παιδάριον.

παρασκεύαζε / στρῶσον } τὴν τράπεζαν.

παράτιθει { ἄρτον, / κοχλιάρια } { ἀργυρᾶ. / ξυλικά.

φέρε { κάρδοπον. / ὀθόνην. / ποτήρια.

ἔκλυε { τὴν κύλικα. / τὸ ἀργυροῦν ποτήριον.

Puer.

ater { meus expectat humanitatem tuam, ea, ubi volet, ad } { prandium / cœnam } veniat.
Ierus

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ jam adsunt, unum te expectant, & nisi te expectarent, jam accumberent.

Ideo te rogant ut ad { prandium / cœnam } accedas.

{ Imminet / Instat } hora { quinta. / sexta. / decima. / undecima. }

{ Prandendi / Cœnandi } tempus adest.

Adsunt invitati præ foribus.

Duc intro convivas.

Accipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande.

Gratam rem nobis facis, quod non dedignaris noster esse conviva.

Pater.

Para { prandium / cœnam } puer.

{ Adorna / Sterne } mensam.

Appone { panem, / cochlearia } { argentea. / lignea. }

Adfer { panarium. / mappam. / pocula. }

Elue { calicem. / argenteum poculum. }

Circum

τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τῆς τραπέζης τίθει.
τίθει κατὰ τὴν τάξιν τὰς ἕδρας, καὶ προσκεφάλαια ἐπίθες.
φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας.
νίπτε σὺ πρότερον.
νίπτε τὰς χεῖρας.
νιψώμεθα ὁμοῦ.

ἐπίδος μοι { χειρόμακτρον. / ἀλοδέχον. }

ἔκμαξον τὰς χεῖρας.
τί ἑστήκατε;
καθέζεσθε.
κατακλίνεσθε.

Τὸ { ἄριστον / δεῖπνον / συμπόσιον } διαφθείρεται διὰ τὴν σὴν { ἀπουσίαν. / ἀναβολήν, / βραδύτητα. }

Τὸ σιτίον παρετέθη, καθέζεσθε οὖν.
Ποῦ κελεύεις με καθέζεσθαι;

ἐν πρώτῳ τῷ τόπῳ { κατακλίνου. / ἀνάπεσε. }

ἀνέπεσον οἱ κεκλημένοι.
παιδάριον, εὐλόγησον τὴν τράπεζαν.

παιδάριον.

οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέπουσι, κύριε, καὶ τὰ λοιπά.
προσίθει καὶ γνώμην ἀξιομνημόνευτον, ἣν νεωστὶ ἐκ τῆς δημηγορίας ἔμαθες.
πᾶν κτίσμα καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετ' εὐχαριστίας λαμβανόμενον, ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, α. Τιμόθ. κεφ. δ.

φέρε { σιτία, τροφὴν, ὄξος. / κρέα { ὀπτά. / ἰχθύας { ἑφθά. }

δός μοι τὸ { ἔκπωμα / ποτήριον } ὑαλοῦν.

ἐπίδος

Circum in medium mensæ ponito.
Colloca ex ordine sellas, & pulvinaria superpone.
Adfer aquam ad lavandas manus.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unà.
Porrige mihi { mantile. / salinum.
Absterge manus.
Quid statis?
Sedete.
Accumbite.
Prandium / Cœna / Convivium } corrumpitur tua { absentia, / mora, / tarditate.
Cibus appositus est, accumbite igitur.
Ubi jubes me sedere?
In primo loco { accumbe. / discumbe.
Accubuerunt convivæ.
Puer, consecra mensam.

Puer.

Oculi omnium in te sperant, domine, &c.

Adde etiam sententiam memorabilem, quam nuper ex concione sacra didicisti.

Quicquid creavit Deus bonum est, & nihil rejiciendum, si cum gratiarum actione sumatur; Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem, 1 Timoth. 4.

Adfer { epulas, cibum, acetum. / carnes { assas. / pisces { elixas.
Da mihi poculum vitreum.

Porrige

ἐπίδος μοι τὸν { τὰ ἀργυρᾶ ἐκπώματα. / κάνθαρον. / πυρόν. / ἄρτον. / τὸ μαχαιρίδιον. }

εὐλογείτω ὑμῖν { τοῦτο τὸ ποτὸν / τοῦτον τὸν οἶνον } ὁ χριστός.

ἔστω ὑμῖν σωτήριος οὗτος ὁ ζύθος.

γένοιτο τοῦτο, φίλε παῖ, ἀμήν.

δός μοί τι { τῆς ὄρνιθος. / τοῦ ἀλέκτορος. / τῶν ἰχθύων. / τοῦ ἄρτου. }

βούλοι τι τοῦ { κρέως; / χηνός; / ἰχθύος; } { ναί. / βούλομαι. / οὐ βούλομαι. }

ἔγχει { ζύθον, / μελίκρατον, / οἶνον, } ἵνα πίνωμεν.

οὐ θέλεις πίνειν;

διὰ τί οὐ πίνεις;

καλῶς με ὑπέμνησας, πάνυ γὰρ διψῶ.

οὐ διψῶ. ἱκανῶς ἔπιον.

προπίνω σοι. ὁ Θεὸς εὐλογείτω.

ἡδέως παρὰ σοῦ λαμβάνω.

μὴ ὅλον ἔκπινε.

ἱκανόν σοι λείψω.

πλεῖόν σοι λείψω, ἢ μέλλω πίνειν.

{ ζύθον / οἶνον / ὑδρόμελι } οὐκ ἔτι ἔχομεν.

ἀπότεμνέ μοί τι τοῦ κρέως βουκολικοῦ, τῷ κάπνῳ σκληρυνθέντος.

αἶρε τὸν πίνακα τοῦτον, καὶ παράθες ἐδέσματα ἄλλα.

ἀνεπλή-

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caseum. / panem. / cultellum. }

Sospitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Christus.

Sit vobis saluti hæc cerevisia.
Id faxit Deus, chare puer. Amen.

Da mihi aliquid de { gallina. / gallo. / piscibus. / pane. }

Vis aliquid de { carne? / ansere? / pisce? } { Etiam. / Volo. / Non volo. }

Infunde { cerevisiam, / aquam mulsam, / Vinum, } ut bibamus.

Non vis bibere?
Cur non bibis?
Rectè me mones; omnino enim sitio.
Non sitio. Satis bibi.
Propino tibi. Deus benedicat.
Libenter à te accipio.
Ne totum ebibas.
Satis tibi relinquam.
Plus tibi relinquam, quam bibiturus sum.

Nihil { cerevisiæ / vini / aquæ mulsæ } reliquum est.

Abscinde mihi aliquid de carne bovina fumo indurata.
Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

ἀνεπλήρωσα } τὴν ὄρεξιν.
ἔπαυσα }

σὺ μὲν { ὀλιγόσιτος } εἶ.
{ ὀλιγοτρόφος }

οὐκ εἰμὶ ἀδηφάγος.

πίνε· οὐκ ἀγνοεῖς τὸ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων, ἢ πίθ-
ἢ ἄπιθι;

ἀλλὰ βέλτιόν ἐστι τὸ τοῦ Χριστοῦ, προσέχετε ἑαυτοῖς μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλ- καὶ μέθῃ.

παρέχετε ὑμᾶς { φαιδρούς.
{ περιχαρεῖς.

ὄπτησον, ὦ παιδάριον, τὸν ἰχθὺν τοῦτον ἐν ἐσχαρίῳ, καὶ φυλάττου μὴ κατακαίηται.

φρόντιζε, ὅπως τὰ ὠὰ ἕψητε { μαλακώτερα.
{ σκληρότερα.

τὰ ὠὰ ἐστι { μαλακά.
{ ὠμά.
{ τοῦ δέοντος μαλακώτερα.

ἄλλαττε σφαίρας.

ἆρον { τὰ ἐδέσματα. τὸν ἄρτον.
{ τὸ βούτυρον. τὸν τυρόν.

παράθες λεκάνην σὺν τῷ χειρομάκτρῳ.

ἔνεγκε τραγήματα, παιδάριον.

ἀπόμυττε τὸν λύχνον.

φυλάττου σβεννύναι τὸν λύχνον.

παρατίθει { μῆλα. { ἄπια. } βασιλικά
{ κοκκύμηλα. { κεράσια. } περσικά.
{ λεπτοκάρυα. { κάρυα. }
{ σταφυλάς. { ἀμυγδάλας. }
{ σταφίδας. { ἄπια ὀπτά. }

Ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ φιλαν- { ἄριστον } εὐτελὲς ὑμᾶς
θρωπίᾳ πεποιθὼς, ἐπὶ { δεῖπνον } ἐκάλεσα.

Explevi / Sedavi famem.

Tu perpauci cibi es.

Non sum edax.

Bibe: non ignoras veterum Græcorum legem, aut bibe, aut abi?

Sed melior est CHRISTI lex: Cavete vobis, ne quando graventur corda vestra crapula & ebrietate.

Præbete vos
- lætos.
- hilares.

Torre, puer, hunc piscem in craticula, & cave ne aduratur.

Cura ut ova coquantur
- molliuscula.
- duriuscula.

Ova
- Sunt mollia,
- sunt cruda,
- justo molliora sunt.

Muta orbes.

Tolle
- Cibum, / panem, — butyrum, / caseum.

Appone pelvim cum mantili.

Adfer bellaria, puer.

Emunge candelam.

Cave ne lychnum extinguas.

Appone
- poma, / pyra,
- pruna, / cerasa,
- nuces avellanas, / juglandes,
- uvas, / amygdalas,
- uvas passas, / pyra tosta.

Ego vestra comitate fretus, ad
- prandium frugale / cœnam frugalem
vos invitavi.

Convivæ

Οἱ κεκλημένοι.

Τὸ ἄριστόν σου ὑπερβαλλόντως λαμπρὸν γέγονε.
Τὸ δεῖπνόν σου οὐκ εὐτελὲς, ἀλλὰ πολυτελές ἐστι.
Τὸ δεῖπνόν σου μεγαλοπρεπέστερον τοῦ δέοντος γέγονε.
Ὅτι ἀπολογίαν ποιεῖς, τοῦτο μόνον κατηγορητέον ἐστί.
Οἰκεῖοι φίλτατοι, δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δειπνίδιον καίπερ εὐτελὲς, στέργειν.
Ἔχω σοι χάριν, ὅτι ἐπὶ τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἥδιστ με ἐκάλεσας.
Οὐδέν ἐστιν αἴτιον τοῦ εὐχαριστεῖν.
Ἐγὼ ὁμολογῶ σοι χάριν ὀφείλειν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον λεπτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ αἰτῆσαί τι παρὰ διδασκάλου.

Αἰδέσιμε παιδαγωγὲ, δέομαί σου συγχωρῆσαί μοι σχολῆς ἀπεῖναι τῇ ὥρᾳ πρώτῃ, τοῦ λούειν ἕνεκα.
Ἀξίωσον δοῦναί μοι ἐξουσίαν οἴκοι μένειν. δεῖ γάρ μ ἐπιτελέσαι τι.
Ἀναγκαίως ἔχω σὺν τοῖς τοκεῦσιν εἰς ἀγρὸν βαδίζ τοῦτο σοῦ συγχωρήσαντος γίνεσθαι ἀξιῶ.

Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν ἔξω, ἕνεκα τοῦ { ἀποσκευάζεσθαι. / ἀποπατῆσαι. / οὐρῆσαι. }

Δός μοι ἐξουσίαν εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τὸ κομίζειν βιβλίον τι.

Ἐξέστω μοι { τοῦ διδασκαλείου / τῆς σχολῆς } ἐξελθεῖν πρὸς τὸ ἀγοράζειν { πάπυρ / πτερόν. / ἄρτον. }

πρὸς τὰς θύρας τις σὰς ἐπιθυμεῖ με προσερεῖν, δέομ οὖν σου δοῦναί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.

{ Κύριος / Πατήρ } { με ἐκέλευσέ με οἴκαδε ἐπανελθεῖν τῇ ὥρᾳ } { δεκάτῃ, / πρώτῃ, / τρίτῃ, } { τοῦτο ἵνα μοι ἐξῇ ποιεῖν, ἀξιῶ. }

ἀλγ

Convivæ.

Prandium tuum ſupra modum ſplendidum fuit.
Cœna tua non frugalis, ſed ſumptuoſa eſt.
Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum eſt.
Quod excuſas, id unum habes, cur accuſandus ſis.
Amici chariſſimi, quæſo ut cœnulam noſtram, licèt tenuem, æqui bonique conſulatis.
Habeo tibi gratiam, quod ad hanc cœnam longè ſuaviſſimam me vocaſti.
Non eſt quod gratias agas.
Ego agnoſco me tibi gratiam debere, quod ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM à Præceptore formulæ.

Obſervande Præceptor, quæſo ut liceat mihi ſchola abeſſe, hora prima, lavandi cauſa.
Precor, ut facias mihi facultatem manendi domi. Eſt enim mihi aliquid efficiendum.
Eſt mihi abeundum rus cùm parentibus meis, id ut tua pace fiat, oro.
Concedas mihi poteſtatem exeundi, cauſa { levandæ alvi. / ſolvendi ventrem. / reddendæ urinæ.
Liceat mihi currere domum afferendi libelli cujuſpiam gratia.
Liceat mihi { ludo literario, / ſchola } exire ad emendum { papyrum. / pennam. / panem.
Quiſpiam me præ foribus conventum expetit. Quæſo itaque ut liceat mihi tua pace ad hunc exire.
{ Dominus / Pater } { meus juſſit me domum redire hora } { decima, / prima, / tertia, } { id ut mihi liceat facere, oro.

 Dolet

ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τοὺς ὀδόντας. / τὴν γαστέρα.

Ἡ ῥὶς στάζει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τούτου ἕνεκα δέομαι ἐξεῖναί μοι οἴκαδε ἀπελθεῖν.

Φίλτατε καθηγητὰ, Ἰωάννης αἰτεῖ αὐτῷ ἀπίνπ συγγνώμην ἔχειν.

Ἰωάννης καὶ Παῦλος αἰτοῦσι σφισὶν αὐτοῖς ἀποῦσι συγγνώμην ἔχειν.

Φίλτατε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ οὔπω ἀνέλαβον, διὰ τοῦτο δέομαί σου, νουθετεῖν τοὺς συμμαθητὰς, ὅπως, εἴ τίς ποτε αὐτὸ εὕρῃ, μοι ἀποδῷ.

Ἐνδοξότατε καθηγητὰ, δίδαξόν με ὃν τρόπον λέξαι ἑλληνιστὶ, Johannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Κατὰ τοῦτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπτέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σου, διδάσκαλε, γράφειν μοι τοὺς τῶν στοιχείων ἑλληνικῶν χαρακτῆρας, οὓς τῷ γράφειν ἀπομιμῶμαι.

Διδάσκαλος.

Ποῦ ἔχεις τὸ ἀρχέτυπον, ὃν πρὸς ὀλίγων ἡμερῶν σοι κατέγραψα.

Παιδάριον.

Τοῦτον διὰ ἀμελείας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διέσπάραξε.

Διδάσκαλος.

Ἰδοὺ ἔχεις νῦν ἄλλον, φρόντιζε ὅπως μὴ καὶ τοῦτον ἀπολέσῃς.

Παιδάριον.

Δέομαί σου, διδάσκαλε, προπαρασκευάζειν μοι πτερὸν τοῦτο.

Διδάσκαλος

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes.
Dolet mihi ventriculus.
Nasus stillat sanguinem.
Malè habeo, ideo quæso, ut mihi liceat domum ire.
Amantissime Præceptor, Joannes petit sibi absenti veniam dari.
Joannes & Paulus petunt sibi absentibus dari veniam.
Clarissime Præceptor, heri libellum quendam amisi, quem nondum recepi. Rogo igitur te admoneas condiscipulos, ut, si quis fortè eum invenerit, mihi restituat.
Clarissime præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, Johannes me verberavit.

Præceptor.

Sic dices: Joannes, &c.

Puer.

Oro te, Præceptor, ut mihi describas figuras elementorum Græcorum, quas scribendo imiter.

Præceptor.

Ubi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præscripsi?

Puer.

Eum per incuriam amisi.
Joannes mihi discerpsit.

Præceptor.

En habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæso præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

Διδάσκαλος.

Ποῖον πτερὸν θέλεις;

Παιδάριον.

Προσάρμοζε τῇ χειρί σου.
Δίδαξόν με ταῦτα ἀναγινώσκειν.
Τίνα τρόπον ταῦτα ἀναγνώσομαι;
Πρόσταξόν μοι ὅσον χρή με ἐκμανθάνειν ἐν τῇ ἀρχῇ ταύτῃ.
Ἄγε μοι γραμμάς.
Οὐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.
Οὐκ ἔστι μοι { μελανδοχεῖον, μαχαιρίδιον,
{ χρήματα, πτερὸν γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ παρὰ διδασκάλῳ περὶ τοῦ ἀπεῖναι ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί οὕτω βραδέως ἥκεις;
Οἱ ἐμέτεροι βραδύτερόν με ἤγειραν.
Βραδύτερον ἀνέστην παρὰ γνώμην.
Βραδύτερον ἐξυπνίσθην διὰ τὸ { συμπόσιον, } εἰς μέσην νύκτα
{ δεῖπνον, } ἀναβεβλημένον.
Τὸ ὡρολογεῖον ἡμῶν διήμαρτε.
Διὰ ἀμελείας κατέλιπον βίβλον οἴκοι, ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, ἐκ τῆς ὁδοῦ οἴκαδε ἀνέδραμον.
Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ἀποθεῖναι τὰ ξύλα.
Ἀπέστειλέ με ποῖ { δεσπότης, δέσποινα.
{ πατὴρ, μήτηρ.
Ἤνεγκα { οἶνον } τῷ πατρί.
{ ζῦθον } τῷ κυρίῳ.

Καθηγητής.

Τίνος ἕνεκα, διὰ τί { τοσοῦτον χρόνον } τὴν σχολήν;
{ οὐκ ἦλθες εἰς } τὸ διδασκαλεῖον;

διὰ

Præceptor.

Qualem pennam cupis ?

Puer.

Attempera ad manum tuam.
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam ?
Præſcribe mihi quantum ediſcam hac hora.

Duc mihi lineas.
Non habeo attramentum.
Non eſt mihi { attramentarium, cultellus,
pecunia, penna. }

FORMULÆ EXCUSANDI APUD Præceptorem abſentiæ.

Præceptor.

Cur tam ſero venis ?
Noſtri ſerius me ſomno excitaverunt.
Serius ſurrexi præter voluntatem.
Serius expergefa- { convivium, } in mediam noctem
ctus ſum propter { cœnam } prolatam.
Horologium noſtrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem, ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in ſeponendis lignis.
Miſerat me quopiam { herus, hera.
pater, mater. }
Attuli { vinum } patri, hero.
{ cerviſiam }

Præceptor.

Cur { tanto tempore } ſcholam ? lu-
Quam ob cauſam { non veniſti in } dū literarium ?

διὰ τί οὐ παρεγένου τῇ ὥρᾳ { πρώτῃ / τετάρτῃ / ἕκτῃ } τῇ ἀναγνώσει;

Τῇ δημηγορίᾳ ἱερᾷ; Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον οὐ παραγίνεσθαι τῇ ἀναγνώσει;

Μαθητής.

{ κακῶς / ἀῤῥώστως } εἶχον.

ἤλγησα τὴν { κεφαλήν. / γαστέρα.

ἐπύρεττον.

οὐχ ὑπῆρχόν μοι { σκελεαί. / ὑποδήματα.

Ἐλκόμην ἐκ τῇ οἰκίᾳ τῇ ἐμετέρᾳ.

Οἱ γονεῖς οὐκ ἤθελόν με εἰσιέναι εἰς σχολὴν διὰ { τὸ ὑπερβάλλον ψῦχος. / τὸ περιττὸν θάλπος. / τὸν ὑετὸν, τὸν ὄμβρον.

ἐσφάξαμεν { χοίρους. / βοῦς. / πρόβατα.

Γάμος ἐγίνετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ᾧ οἱ γονεῖς ἤθελόν με παραγίνεσθαι.

Δέομαί σου, διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν· Μετὰ ταῦτα γὰρ σπουδαῖος καὶ συνεχὴς ἔσομαι ἐν τῇ σχολῇ.

Διδάσκαλος.

Ἴθι βλεψόμενος τί πράττει Πέτρος, ὅτι ἐν τῷ νυνὶ ἄπεστι τοῦ διδασκαλείου.

Μαθητής.

Ποιήσω, διδάσκαλε· πορεύομαι.

Χαῖρε, Πέτρε.

Χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐκέλευσεν ἐρωτῆσαι, τί πράττεις, ἢ ἀναγνώσεσιν οὐ παραγινόμενος.

Πέτρος

Cur non { prima / quarta / ſexta } lectioni, concioni?
interfuiſti
hora

Quid te impedivit, quo minus hodie interfueris lectioni?

Diſcipulus.

Male habui.

Ægrotavi.

Doluit mihi { caput. / venter.

Laboravi febri.

Non erant mihi { tibialia. / calcei.

Lavimus domi noſtræ.

Parentes noluerunt me frequentare ſcholam propter { intenſum frigus. / vehementem æſtum. / pulviam, imbrem.

Mactavimus { porcos. / boves. / oves.

Nuptiæ celebratæ ſunt domi noſtræ, quibus parentes me voluerunt intereſſe.

Rogo te, Præceptor, ut mihi veniam des, poſthac enim ero diligens, & aſſiduus in ſchola.

Præceptor.

Eas viſum quid agat Petrus, quod nunc non ſit in ſchola.

Diſcipulus.

Faciam, præceptor. Vado.

Salve, Petre.

Salve & tu, condiſcipule.

Joannes.

Præceptor juſſit interrogare, quid agas quod lectionibus non interſis.

Πέτρος.

Ὁρᾷς με { ἀσχολούμενον.
κακῶς ἔχοντα.
νοσοῦντα. }

διὰ τοῦτο δέομαί σου ὑπὲρ μου ἀπόντος ἀπολογεῖσθαι.
Ὅταν βέλτιον ἔχειν ἄρξομαι, ταχέως ἀναστρέψω
πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν σχολήν.

Μαθητής.

Διέπραξα, διδάσκαλε, ὅσα προσέταξας.

Πέτρος λέγει { ἀσχολεῖσθαι.
κακῶς { ἔχειν.
ἐσχηκέναι. }
ἐπιστολὰς γεγραφέναι. }

Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ τρεῖς ἡμέρας συνεχῶς.
Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημῆσαι.
Οἱ γονεῖς Ἰωάννου φασὶν, αὐτῷ οὐδεμίαν ὑπάρξα
πραγματείαν, διὰ { κολάζειν } αὐτὸν, ὅταν εἰς τὴ
τοῦτο δέονταί σου { ῥαβδίζειν } σχολὴν ἐπανῆλθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ
κατηγορῆσαι μαθητοῦ παρὰ διδασκάλῳ.

φίλτατε διδάσκαλε, Ἰωάννης παρέχει μοι πράγμ

Ἐνοχλεῖ με.
οὐκ ἐᾷ με. ὠθεῖ με. θλίβει με.

Ἰωάννης { καταγελᾷ { μου.
με. }
προσέβαλέ μοι πόδα, ἵνα πίπτω.
κνίζει τὰς τρίχας μου.
οὐκ ἐᾷ με διαβαίνειν. }

Ἐνοχλε

Petrus.

Vides me { occupatum esse. / malè habere. / ægrotare. }

Ideo oro, ut me absentem excuses.

Ubi melius habere cœpero, statim revertar ad vos in scholam.

Discipulus.

Curavi præceptor, quod mandasti.

Petrus dicit se { occupatum esse. / malè { habere. / habuisse. } / literas scripsisse. }

Decumbit in lecto jam tres dies totos.

Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectum esse.

Parentes Johannis dicunt, ei nihil fuisse negotii, ideo rogant te, ut { punias / virgis cædas } ipsum, cum in scholam fuerit reversus.

FORMULÆ DEFERENDI discipulum ad Præceptorem.

Charissime Præceptor, Johannes exhibet mihi negotium.

Est mihi molestus.

Non sinit me. Trudit mihi. Premit me.

Johannes { illudit { mihi. / me. } / objecit mihi pedem, ut caderem. / convellit mihi capillos. / non sinit me transire. }

Interturbat

Ἐνοχλεῖ με { γράφοντα. / ἐκμανθάνοντα. / ἀναγινώσκοντα τὴν ἀνάγνωσιν.

Κατέχει τὸν τόπον μου.

Ἐκβάλλει με ἐκ τόπου μου.

Ἔτυψέ με { βακτηρίῳ. / μελανδοχείῳ, κολάφῳ.

ἐκολάφισέ με.

Ἔβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χιόνα.

Ἐκβαλέ με λίθῳ.

Ἐτραυμάτισέ με { ξίφει. / μαχαιρίῳ.

Ἐνέπτυσεν εἰς { χλαῖναν / εἷμά / ἱμάτιόν } μου.

Κατηράσατό με.

Ἀτίμως με ὠνόμασε.

Ἠπείλησέ μοι δεινῶς.

Ἀσελγῶς με λοιδορεῖ.

ἐσπάραξε / ἔκαυσε } τὴν βίβλον.

ἐῤῥύπαινε { τὸ βιβλίον / τὸ πῖλόν / τὸ πλίδιόν } μου.

ὀφείλει μοι { χρήματα. / δηνάριον.

οὐ βούλεταί μοι { ἀποτίειν. / ἀποδοῦναι, ἐκτίειν.

διαβαίνοντος { ὑπάτου / βουλευτοῦ / ἐκκλησιαστοῦ } οὐκ ἀνέωξε τὴν κεφαλὴν

οὐ παρέχειν ἑαυτὸν εὐπειθῆ τοῖς γονεῦσι.

Ἀπολογία

terſurbat me { ſcribentem. / ediſcentem. / relegentem lectionem. }

ccupat locum meum.

xtrudit me ex meo loco.

rcuſ- me { baculo, / atramentario, pugno. }

olaphum mihi impegit.

onjecit in me { librum. / lapidem. / nivem. }

etiit me lapide.

ulnera- vit me { gladio. / cultello. }

onſpuit { pallium / veſtimentum / veſtem } meum.

mprecatus eſt mihi, Maledixit mihi.

ppellavit me ignominioſo nomine.

omminatus eſt mihi graviter.

etulanter me calumniatur.

iſcerpſit / duſſit } librum meum.

ommaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum.

ebet mihi { pecuniam. / denarium. }

on vult mihi { perſolvere. / reddere, ſolvere. }

Tranſeunte { Conſule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput.

Non præbuit ſe obedientem parentibus.

Excuſatio.

Ἀπολογία.

οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
Ἰωάννης ψεύδεται.

Πέτρος { μισεῖ με. / δυσμενῶς ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτ / πλάττει κατά μου.

οὐκ ἔβλαψα αὐτόν.
οὐχ ἥψάμην αὐτοῦ δακτύλῳ.
οὐχ ἑκὼν ἔπραξα.
διὰ ἀγνοίας ἐποίησα.
οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτὸν. ἀλλ' αὐτὸς εἰς με ἐξήμαρτε.
μεταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
μεταμέλει μοι ὧν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
οὐδὲν τοιοῦτο μετὰ ταῦτα ποιήσομαι.

οὐχ ὑπῆρξέ μοι σχολὴ τοῦ { γράφειν / μανθάνειν } ταῦτα.

διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.

ὑπισχνοῦμαι / ἐπαγγέλλομαι } βελτίονα.

ποῦ ἐστι { πατήρ; / μήτηρ; / διδάσκαλος; } οὐκ οἶδα, ἀγνοῶ.

Ἔστιν ἐν τῷ {
μουσείῳ.
ταμείῳ.
ὑποκαύστῳ.
ἀφεδρῶνι.
κήπῳ.
σταθμῷ.
μαγειρείῳ.
βαλανείῳ.
κοιτῶνι.
ὑπερῴῳ, vel ἀνωγέῳ.
σανιδώματι.
ὑπογείῳ, ναῷ vel ἱερῷ.

Οἰκο

Excuſatio.

on ita ſe res habet.
hannes mentitur.
etrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc comminiſcitur in me. }
on læſi eum.
on attigi ipſum digito.
on volens feci.
er imprudentiam feci.
on ego in illum, ſed ille in me deliquit.
œnitet me facti.
œnitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.
ihil tale deinceps faciam.
on fuit mihi otium { ſcribendi / diſcendi } hæc
ropter occupationes non potui adeſſe.
{ romitto / olliceor } meliora.
bi eſt { pater? / mater? / præceptor? } Neſcio, Non ſcio.
ſt in { muſæo. / penu, vel promptuario. / æſtuario. / latrina. / horto. / ſtabulo. / culina. / balneo. / cubiculo. / ſuperiori ædium parte, h. cœnaculo. / tabulato ſeu contignatione ædium. / cellario, templo. }

Do-

Οἴκοι οὐκ ἔστι.

Ἐξεπορεύετο { τῆς θύρας. / τῆς πόλεως. / τῆς οἰκίας. }

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

πρόσεχε, / πρόσελθε δεῦρο, } ὦ Πέτρε.

ἴστα / μένε } ὀλίγον χρόνον.

Ἔχω σοί τι εἰπεῖν.

Ἔστιν ὅ σε αἰτήσω.

Ἔστιν ὃ παρά σου αἰτήσω.

Δέομαί σου, συναγορεῖν μοι παρὰ τῷ διδασκα- περὶ τοῦ ἀπεῖναι· ἀσχολοῦμαι γὰρ περὶ ῥητὰ πράγμα- τα, διὰ τοῦτο νῦν ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἶναι οὐ δύναμ-

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μέν, ἀλλὰ περὶ ταύταις τῆς ὁμολογί- ὅπως καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσῃς, εἴποτέ μοι δεήσει.

Ἑρμήνευέ μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀπὸ στόματος εἰπεῖν τῇ ἄρα π- τῃ, δευτέρᾳ;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἄκουσόν μου ἀπὸ στόματος ἀναγινώσκοντος, ὅσα εἶ- ναι ὀφείλομεν, μετὰ ταῦτα ἐναλλὰξ σου ἀκούσω.

Διαμαρτάνεις τοῦ ἀναγινώσκειν.

Κακῶς ἀναγινώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀνάγνωθι προπετῶς.

Βέλτιόν ἐστι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῷ στήθει, καὶ οὐκ ἐν τῷ στόματι γεν- θῆναι δεῖ.

θαί

Domi non est.

Egressus est { extra fores. / urbe. / ex ædibus. }

AGENDI CUM CONDISCIPULIS formulæ.

Accede, / Veni huc, } Petre.

Resiste / Mane } paulisper.

Habeo quod tibi dicam.

Est quod te rogem.

Est quod à te petam.

Rogo te, ut me excusas apud præceptorem absentiæ. Nam sum certis negotiis occupatus, quo fit, ut nunc in schola esse non possim.

Libenter faciam.

Expediam, sed ea conditione, ut & tu idem facias, si fortè mihi opus erit.

Interpretare mihi hæc.

Quantum est nobis pronunciandum memoriter hora prima, secunda ?

Hæc nobis memoriter recitanda sunt.

Audi me memoriter pronunciantem quæ scire debemus, postea vicissim te audiam.

Aberras pronunciando.

Malè legis.

Dic sensim.

Nè præcipites verba.

Satius est tarditate, quàm celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, nasci debent.

Sic

θάρσει, ὁ φόβος βλάπτει τὴν μνήμην.

Πτύξον { τὴν βίβλον. / τὸ βιβλίον.

Τῇ μνήμῃ, καὶ μὴ τοῖς βίβλοις πιστεύειν δεῖ.

Τοσοῦτον ἕκαστος ἐπίσταται, ὅσον μνημονεύει.

Πόθεν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν;

Ἐξάρχου ὅπου ὕστατα ἔληξας.

Ἀρέσκει συναγωνίζεσθαί μοι ἐν τῷ γράφειν γράμματ

Ἀρέσκει μὲν, ἀλλ' ἀπορῶ { παπύρου. / πτέρου. / μέλανος γραφικοῦ.

Δός μοι ὀλίγον τι { τῆς παπύρου. / τοῦ μέλανος γραφικοῦ.

Τίνος ἐστὶν ἡ βίβλος; { ἐμοῦ ἐστιν. / τοῦ Πέτρου.

Ἀπόδος μοι ποτὲ τὴν βίβλον μου, ἄλλως αὐτῇ χρη-
σάμενος.

Λῆγε λαλῶν, παῦε γελῶν, { ὁ διδάσκαλος { προσέρχεται. / πάρεστι.

Τίνα βίβλον ἔχεις;

Γραμματική ἐστι.

Συγχώρησόν μοι ὀλίγον τὴν βίβλον σου εἰσορᾶν.

Σίγα, καὶ τὰ προστεταγμένα πρᾶττε.

Οὐχ οὕτω τοῖς διδασκάλοις, ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ προσ-
κρούεις, μὴ πειθαρχῶν.

Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπεστιν ὅμως ὁ Θεὸς πάρεσ
ὁ πάντα εἰδὼς καὶ εἰσορῶν.

Σημειῶ σου { τῆς ἐπιχωρείου λέξεως. / τοῦ σολοικισμοῦ. / τοῦ βαρβαρισμοῦ.

Λάλησον { Ῥωμαϊστί. / Ἑλληνιστί.

Χρῶ λόγῳ { ῥωμαϊκῷ. / ἑλληνικῷ.

ἀγνο

is præſenti animo, metus officit memoriæ.

laude { librum. | libellum.

idendum eſt memoriæ, non libris.

antum quiſque ſcit, quantum memoria tenet.

Unde faciam initium ?

ncipe ubi proximè deſiiſti.

lacetne mecum certare pinguendis literis ?

lacet quidem, ſed deeſt mihi { charta. | penna. | atramentum.

a mihi paulum de tua { charta. | atramento.

ujus eſt liber ? { Meus eſt. | Petri eſt.

edde mihi tandem librum meum, eo ſatis uſus es.

eſine fabulari, eſiſte ridere, } Præceptor { advenit. | adeſt.

uid libri habes ?

rammatica eſt.

ac mihi copiam tui libelli parumper inſpiciendi.

ace, & quæ tibi mandata ſunt, fac.

on tam Præceptores, quàm ipſum Deum offendis ſi non obtemperas.

icèt præceptor abſit, Deus tamen adeſt, qui omnia ſcit & intuetur.

oto te { vernaculi ſermonis. | ſolœciſmi. | barbariſmi.

oquere { Latiné. | Græcé.

tere ſermone { Latino. | Græco.

ἀγνο- { ῥωμαϊκὸν } λόγον { ῥωμαϊστὶ } λαλεῖν
εῖς τὸν { ἑλληνικὸν } πῶς { ἑλληνιστὶ } κτηθλῶναι;
Μάτην μανθάνομεν πολλά, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ πῶς γράφειν καὶ τῷ λαλεῖν χρώμεθα πρὸς τὸν βίον.
Ἅπτε μοι τοῦτον τὸν λύχνον.
Ἤνεγκε λυχνεῖον, λυχνοῦχον.
ἀπόμυττε } τὸν λύχνον.
καθάριζε }
Συσκευάζου πῦρ ἐν { τῇ θερμάστρᾳ. / τῇ ἑστίᾳ. / τῷ καμίνῳ.
συντίθει { τοὺς δαλοὺς
διώθει { ἐν τῷ βαύνῳ.
πλείους φιλάκας } παράτιθει.
πλείω ξύλα }

Ἄλλος διάλογος.

Τίς κόπτει τὴν θύραν;
Ἐγώ εἰμι. τίς ὁ ἐγώ;
φθέγγου τὸ ὄνομά σου.
ὄνομά σοι τί ἐστι;
Ἐστί μοι ὄνομα Ἰωάννης.
Εἰσδέχου με, ἄνοιγε τὴν θύραν.
ἡ θύρα ἀνεωγμένη ἐστί.
Ἐζήτησέ σε τίς.
Τὶς πρὸ θυρῶν ἑστώς σε προσειπεῖν ἐπιθυμεῖ.
σπουδῇ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις;
χωρὶς παιδιᾶς φημί.
οὐ παίζω, ἀλλὰ σπουδάζω.
τίνος ἕνεκα } δακρύεις;
τί }
Τί κακὸν ἔπαθες;
ἐπόρθην.

An ignoras { Latinum / Græcum } sermonem { Latinè / Græcè } comparari loquendo?

Frustra discimus multa, nisi eadem scribendo & loquendo ad usum transferimus.

Accende mihi hanc candelam.

Adfer candelabrum, laternam.

{ Emunge / Purga } candelam.

Strue ignem in { fornace. / foco. / camino. }

{ Compone / Protrude } titiones in fornace.

{ Plus assularum / Plus lignorum } appone.

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulsat ostium?
Ego sum. Quis ego?
Ede nomen tuum.
Quod est tibi nomen?
Est mihi nomen Joannes.
Intromitte me. Aperi januam.
Janua aperta est.
Quæsivit te quispiam.
Quidam præ foribus stans te conventum expetit.
Serióne, an joco istud dicis?
Extra jocum dico.
Non jocor, sed seria ago.
{ Quam ob causam / Cur } fles?
Quid mali tibi accidit?
Cæsus sum.

ἔδωκα τιμωρίαν τῷ διδασκάλῳ.
τί δεινὸν ἐποίησας; οὐδέν.
κοινὴ αὕτη ἐστὶ πάντων τῶν παιδαρίων ἀπόκρισις, καὶ μὴν ὅτε δικαίως τύπτονται.
περὶ τίνος ὑμῶν ἡ ἔρις ἐστί;
ἀναγγέλλωμεν τοῦτο ἀμφισβήτημα τῷ ὑποδιδασκάλῳ.
οὐ κομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχρησα;
φεῦ, πάντως ἐκείνου ἐλαθόμην.
οὐκ ἐπὶ νῦν ἦλθέ μοι τῆς οἰκίας ἐκβαίνοντι.
ἀληθῶς } σήμερον.
κομίσω } αὔριον.
Τίνος ἐστὶ νῦν χορηγεῖν ὑμῖν λύχνον;
Τίνα χρὴ ἤδη ἀγοράζειν ξύλα;
Τίνος ἐστὶ { σαροῦν / καθαρίζειν } τὸ μουσεῖον;
ἐμὸν / σὸν / Ἰωάννου } ἐστίν.
ἀπορῶ σαρώθρου.
οὐκ ἔστι μοι σάρωθρον.
στρῶσον { τὴν κλίνην. / τὸ λέχος.
ἅπτε λύχνον.
τὰς βίβλους αὖθις εἰς τόπον ἑαυτῶν τίθει.

ἌΛΛΟΣ.

Τί σκυθρωπότερος εἶ, ἢ εἴωθας;
οὐ καὶ πάντα καλῶς ἔχει;
ἀπόλωλα τὸ βιβλίον μου.
δεινῶς ἔπεσον, Πέτρος ἠπείλησέ μοι πληγάς.
Διὰ τί τοσοῦτον χαίρεις;
Ὅτι ἐδόθη ἡμῖν τοῦ βαδίζειν οἴκαδε ἐξουσία.

Dedi pœnas præceptori.
Quid mali feceras? Nihil.
Hæc communis eſt omnium puerorum reſponſio, etiam cum merito vapularunt.
Quid controverſiæ eſt inter vos?
Referamus de hac controverſia ad hypodidaſcalum.
Afferſne libellum, quem tibi commodato dederam?
Vah, iſtud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.
Certò afferam { hodie. / cras.
Cujus eſt nunc miniſtrare nobis candelam?
Quem oportet nunc emere ligna?
Cujus eſt { verrere / purgare } muſæum?
Meum / Tuum / Johannis } eſt.
Deſunt mihi ſcopæ.
Egeo ſcopis.
Sterne { lectum. / lectulum.
Accende lychnum.
Libros in ſuum locum repone.

ALIUS.

Quid triſtior es ſolito?
Salvane res eſt?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi. Petrus minatus eſt mihi verbera.
Quid tam lætus es?
Quia facta eſt nobis abeundi domum venia.

Ἐδόθη ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσία.

Εἰς πόσην ὥραν ἐκελεύσθημεν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν σχολήν;

εἰς ὥραν {
ἕκτην.
ἑβδόμην.
ὀγδόην.
ἐννάτην.
δεκάτην.
ἑνδεκάτην.
δωδεκάτην.
πρώτην.
δευτέραν.
τρίτην.
τετάρτην.
πέμπτην.

Ποῖ νῦν βαδίζεις;

πορεύομαι οἴκαδε.

εἶμι ἀγοράσων {
πάπυρον.
μέλαν γραφικόν.
πτερά.
ἄρτον πύρινον.

Ποῦ ἐστὶν Ἰωάννης;

Ἐξῆλθε {
ἔξω.
τῆς σχολῆς.
πρὸς τὸ ἀποπατεῖν.

Ἐξεπορεύετο τοῦ διδασκαλείου, τοῦ οὐρεῖν ἕνεκα.

πόσου { ἠγόρασας / ἐπρίω } ταύτην τὴν βίβλον;

Ἠγόραζον { τριῶν δηναρίων / τεσσάρων χρυσῶν / πέντε δραχμῶν } παρὰ βιβλιοπώλου.

ὀλίγου / πολλοῦ } ἠγόρασας.

οὐδεὶς { πιπράσκει / πωλεῖ } ἄλλης τιμῆς.

Data eſt nobis ludendi venia.
Ad quotam horam ſumus juſſi redire in ſcholam?

Ad horam { ſextam. / ſeptimam. / octavam. / nonam. / decimam. / undecimam. / duodecimam. / primam. / ſecundam. / tertiam. / quartam. / quintam. }

Quo nunc vadis?
Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. / atramentum. / pennas. / panem triticeum. }

Ubi eſt Johannes?

Exivit { foras. / ſchola. / ad requiſita naturæ. }

Egreſſus eſt è ludo literario, reddendæ urinæ cauſâ.

Quanti { mercatus es / emiſti } hunc libellum?

Emi { tribus denariis / quatuor aureis / quinque drachmis } à bibliopola.

{ Parvo pretio / Nimio } emiſti

Nemo { divendit / vendit } alio pretio.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ ΠΑΡΑδείγματα.

χρῆσόν μοι { πτερὸν γραφικόν. / ῥαφίδα σὺν νήματι. / τὴν βίβλον. }

ἀπορεῖν ἤδη οὐ δύναμαι.

αὐτὸς νῦν ἐκείνῃ χρῶμαι.

χρήσω, ἀλλ᾽ ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδώσεις, καὶ ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχω, ὅτε χρηστέον ἐστίν.

ἰδοὺ ἔχεις, ἀλλ᾽ εὐλαβοῦ μὴ { ῥυπαίνῃς. / καταρυπαίνῃς. }

ὁ διδάσκαλος ὁ ἐμὸς δεῖταί σου πέμπειν αὐτῷ χρῆσθαι, ἐπ᾽ ὀλίγον χρόνον, τὴν διαθήκην ἑλληνικήν.

οὐ δύναμαι ἐν τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσθαι.

Τοῦ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζεσθαι.

Ἐδανεισάμην χρήματα εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.

Δέομαί σου { δανείζειν / χρῆσαί } μοι { δηνάριον. / λύχνον. / χάρτην παπύρου. }

Αἴτει παρ᾽ ἄλλου τινός, ἐμοὶ αὐτῷ γὰρ μόγις ἀπέχρη.

ΑΛΛΟΣ.

Πόση ἐστὶν ἡ ὥρα; { πρώτη. / δευτέρα. / τρίτη. / τετάρτη. / πέμπτη. }

Ἄρτι κρέμαται ἡ ὥρα δευτέρη.

COMMODANDI Formulæ.

Commoda { pennam.
acum cum filo.
librum. }

Carere nunc non possum.
Ipse eo nunc utor.
Commodabo, sed ea lege, ut salvum mihi restituas & maturè, ne ipse egeam, cum mihi utendum erit.
En habes, sed vide ne { commacules. labeculis aspergas. }
Præceptor meus rogat, ut sibi mittas utendum in breve tempus Testamentum Græcum.
Non possum in præsentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à præceptore pecuniam mutuari.
Mutuatus sum pecuniam ad emendas vestes.
Oro te ut mihi mutuo des { denarium.
candelam.
chartam papyri. }
Pete ab alio quodam, mihi ipsi enim vix sufficit.

ALIUS.

Quota est hora? { prima.
secunda.
tertia.
quarta.
quinta. }
Imminet hora decima.

ἐξεῤῥύησεν } ὥρα { ἑβδόμη.
παρῆλθεν } ὥρα { ὀγδόη.

οὐκ ἠρίθμησα τὰς ὥρας.
τὸ ὡρολογεῖον διαμαρτάνει.
διαμαρτάνεις τοῦ ἀριθμεῖν.
τὸ κλέψαμμον ἵσταται.
κίνει τὸ κλέψαμμον.

ἐπανόρθου { τὴν ἐπιστολὴν / τὴν γραφὴν / τοὺς στίχους } μου.

Δέομαί σου ἀναγινώσκειν τὴν γραφὴν τὴν ἐμὴν, καὶ ἐὰν σφάλμα τι εὕρῃς, αἴρειν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι τὸν διδάσκαλον.

Εὐδία ἤδη ἐστί.
Ὁ οὐρανὸς παρακαλεῖ πρὸς τὸ παίζειν.
Ἐξέλθωμεν παίζειν.
οὐκ ἔξεστι παίζειν ἄνευ ἐξουσίας.
χρὴ πέμπειν τινὰ ὃς τῆς τοῦ παίζειν ἐξουσίας ἡμῖν τυγχάνη.
Πορευέσθω ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ἐστι καὶ τολμηρός.
μηδεὶς πρὸς ταύτην τὴν πρεσβείαν ἱκανώτερός ἐστι τοῦ Πέτρου.
Ἴθι, Πέτρε, αἴτησαι ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.
Πορευέσθω ὅστις βούλεται, ἐγὼ βούλομαι μᾶλλον ἀπορῆσαι, ἢ αἰτῆσαι.
Πορεύου, ὦ φίλτατε, πολλῆς χάριτος παρὰ πάντων ἡμῶν τευξόμενος.
Ἐπεὶ τοσοῦτον αἰτεῖτε, χαρίσομαι ταῖς δεήσεσι ταῖς ὑμετέραις.
χαῖρε, κύριε διδάσκαλε.

Effluxit } hora { septima.
Præteriit } hora { octava.

Non numeravi horas.
Horologium aberrat.
Aberras numerando.
Clepsammon subsistit.
Move celpsammon.

Emenda { epistolam meam.
Emenda { scriptum meum.
Emenda { versus meos.

Rogo te, ut relegas scriptum meum, & si quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPTOREM Formulæ.

Nunc aer serenus est.
Cœlum invitat ad ludendum.
Exeamus lusum, vel ad ludendum.
Non licet ludere absque venia.
Mittendus est quispiam, qui ludendi veniam nobis impetret.
Eat Paulus, nam benè linguax est, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.
I, Petre, oratum nobis ludendi veniam.
Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæso, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam.
Quandoquidem tantopere id contenditis, obsequar precibus vestris.
Salve Domine Præceptor.

Salve

χαῖρε καὶ σὺ, Πέτρε.
οἱ μαθηταί σου αἰτοῦσι φιλανθρωπίαν σου τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀλλὰ ἀγκληνδὸν ἐν τόπῳ τεταγμένῳ, καὶ ἐν καιρῷ οἴκαδε ἀνελθέτωσαν.
Ἀμφὶ ὥραν πέμπτην ἐπανελθέτωσαν εἰς πόλιν.

Παιδάριον.

Εὐφραινώμεθα, ἐτύγχανον ἐξουσίας, καίπερ δυσχερῶς, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ἐστὶ, μή τι ἁμαρτάνωμεν.
περὶ τοῦ τῆς παιδιᾶς γένους ἐν τῷ πεδίῳ βουλευσόμεθα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ τοῖς συμμαθηταῖς συλλαλεῖν.

Πόθεν ἔρχῃ οὕτω πρωΐ;
ἐκ τοῦ κοιτῶνος ἡμῶν.
πότε ἀνέστης;
μικρὸν πρὸ τῆς ὥρας ἕκτης.
τίς ἐξήγειρέ σε;
πατήρ. μήτηρ. ἀδελφός. ἀδελφή.
προσεκύνησας τῷ Θεῷ;
προσηύχου τῷ Θεῷ;
ὅτε πρῶτον ἐκτένισα τὰς τρίχας, καὶ ἐνιψάμην τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ὄψιν, καὶ τὸ στόμα, προσηυχόμην.

Πῶς προσηύχου;
Κάμψας τὰ γόνατα καὶ συνθεὶς τὰς χεῖρας διεξῆλθον τὴν δεκάλογον, καὶ σύμβολον ἀποστολικὸν, καὶ τὴν προσευχὴν κυριακὴν, καὶ προσέθηκα τὴν προσευχὴν γνώριμον μετὰ τῆς εὐχαριστίας.
ποίᾳ διαλέκτῳ εἴωθας προσεύχεσθαι;

Τότε

Salve & tu Petre.

Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Praeceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id constituto, & maturè se domum recipiant.

Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægré.

Sed interim cavendum est, ne quid peccemus.

De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM CONdiscipulis formulæ.

Unde venis tam mané?

Ex cubiculo nostro.

Quando surrexisti?

Paulo ante horam sextam.

Quis excitavit te?

Pater. Mater. Frater. Soror.

Adorasti Deum?

Egisti Deo gratias?

Cum primum pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?

Flexis genibus & conjunctis manibus recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.

Qua lingua soles precari?

Aliàs

Τότε μὲν τῇ πατρικῇ, τότε καὶ τῇ ῥωμαϊκῇ, ἐνίοτε καὶ ἑλληνικῇ.

Εὐσεβῶς ἅμα καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ φίλε παῖ· φρόντισον ὅπως τοῦτο τοῦ ἔργου σου μέρος οὐ πώποτε παραλείψῃς.

φροντίσω μὲν ἀκριβῶς, θεοῦ διδόντος, μεμνημένος τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ· χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἔτι καὶ δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

ποῦ πορεύῃ; οἴκαδε πορεύομαι.

οὐχὶ ἕτοιμος εἶ λόγον δοῦναι τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς σου;

ἕτοιμός εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

δὸς οὖν λόγον, καὶ θάρσει.

Τῇ ὥρᾳ	ἕκτῃ ἑβδόμῃ ὀγδόῃ	ἠκούσαμεν	Κικέρωνος. Τερεντίου. Ἰσοκράτους.

ἀκηκόαμεν ἐξηγηθῆναί τι ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς.

Τῇ ὥρᾳ ἐννάτῃ ἠσκήσαμεν τὴν γραφικὴν δύναμιν.

διὰ μνήμης φέρεις τὴν ἀνάγνωσιν;

μικροῦ δεῖν· ὀλίγου δεῖν σχεδόν.

ἆρ᾽ οὖν ἐθέλεις, ὅπως ἀναλάβωμεν μετ᾽ ἀλλήλων;

μάλιστα ἐθέλω.

ἄρχου οὖν. ποίει τὴν ἀρχήν.

ποιήσομαι ἀσμένως, ἀλλὰ σὺ πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμαρτήσω.

ἤδη	ἅπαξ δίς τρίς τετράκις πεντάκις ἑξάκις ἑπτάκις ὀκτάκις ἐννάκις δεκάκις	ἥμαρτες.

Aliàs vernacula, aliàs Latina, nonnunquam etiam Græca.

Piè & rectè facis, chare puer. Tu cura ut hanc officii tui partem nunquam negligas.

Dabo operam ſedulo, Deo dante, memor dicti Chriſti; Sine me nihil poteſtis facere. Item, Oportet ſemper orare, & non defatigari.

Quo vadis? Domum eo.

Eſne paratus ad reddendam rationem ſtudiorum tuorum?

Paratus ſum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & ſis præſenti animo.

Hora { ſexta / ſeptima / octava } audivimus { Ciceronem. / Terentium. / Iſocratem. }

Audivimus aliquid explicari in epiſtolis.

Hora nona exercuimus ſtylum.

Tenes memoria prælectionem?

Propemodum. Feré. Propé.

Viſne repetamus uná?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu.

Faciam libenter, ſed tu attentè auſculta ut corrigas, ſi quid peccavero.

Jam { ſemel / bis / ter / quater / quinquies / ſexies / ſepties / octies / nonies / decies } errasti.

Ὦ τάλα, ἐγὼ ἐνόμιζον καλῶς εἰδέναι.
Τὸ αὐτὸ καὶ ἐμοὶ εἴωθε συμβαίνειν, ὅτε ἡ μνήμη οὐχ ἅλις ἐστήρικται.
μακάριος, ὅστις μνήμην ἀγαθὴν ἔχει.
μέγα ὡς ἀληθῶς εὐεργέτημα.
ἀλλ ὁ χρόνος διέρχεται, ἄκουε οὖν μου νῦν. Ἀκούω, ἀναγόρευε.

Μαθητής.

αἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τις ἀναγκάζει με ἐπισκέπτεσθαι { τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς, τοὺς συγγενεῖς, } ὃ ἵνα μοι συγχωρῇς δέομαί σου.

Διδάσκαλε αἰδέσιμε, ἐγὼ ἔτη τινὰ ὑπὸ τῇ ῥάβδῳ σου ἐν τοῖς γράμμασι διατρίψας, φιλικῶς καὶ πιστῶς ὑπό σου ἐδιδάχθην. νῦν καὶ τοῖς γονεῦσι, τοῖς φίλοις, τοῖς ἐπιτρόποις ἀρέσκει, ἐμὲ ἐντεῦθεν εἰς ακαδημίαν τινὰ ἀπελθεῖν, ὅπως πλείω μανθάνειν, καὶ ὕστερον τῷ Θεῷ ἐν κλήσει τινὶ καλῇ χρησιμώτερον δουλεύειν, καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις λυσιτελεῖν δυναίμην. διὸ πολλήν σοι ἔχω χάριν, ἀντὶ πολλῶν εἰς με εὐεργεσιῶν σου, καὶ ὑπισχνοῦμαι μὴ μόνον ἐκείνων εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύσειν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι εὐχαρίστῳ ψυχῇ καὶ γλώσσῃ ἐγκωμιάσαι μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαρισμένη μοί ἐστι, ὦ φίλτατε νεανίσκε, ἡ δήλωσις τῆς σωφροσύνης καὶ εὐχαριστίας, ἣν τούτῳ τῷ λόγῳ σου ἐπιδεικνύεις. εἴθε καὶ ἐν τούτῳ τῷ διεφθαρμένῳ αἰῶνι, καὶ τοῖς βλαβεροῖς τῆς νεότητος τρόποις, πλείους τοιοῦτοι εἶεν, τὴν σπουδὴν ἐν τῷ μανθάνειν τὰ γράμματα, καὶ τῷ διοικῆσαι τοὺς τρόπους σπουδὴν μιμούμενοι. Ἐγὼ δὲ οὐ μόνον ἀσμένως σοι τοῦ ἀπελθεῖν εἰς

Me miserum, putabam me præclare tenere.
Idem & mihi solet accidere, cum memoria non satis confirmata est.
Felix qui memoria bona præditus.
Magnum revera beneficium.
Sed tempus abit, audi igitur & nunc me. Audio, recita.

Discipulus.

Observande Ludimagister, necessitas quædam cogit me invisere { patriam, parentes, cognatos, } quod ut mihi per te liceat, oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis sub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te institutus sum: Nunc vero parentibus, amicis, tutoribus meis visum est, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo postea in functione aliqua honesta utilius servire, & aliis hominibus prodesse possim. Quare tibi gratias ago maximas, pro plurimis tuis in me beneficiis, & polliceor, me illa non solum perpetuo meminisse, sed etiam apud omnes bonos, grata mente & lingua prædicare velle.

Ludimagister.

Grata mihi est, charissime adolescens, significatio modestiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tua Oratione declaras. Utinam vero hoc corrupto seculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales essent, qui tuam diligentiam, in discendis literis, & regendis moribus imitarentur. Ego vero non solum libenter tibi abeundi

εἰς τὴν πατρίδα ἐξουσίαν δίδωμι, ἀλλὰ καὶ Θεὸν αἰτῶ, ὕστερόν σε κυβερνῆσαι καὶ εὐθύνειν, ἵνα, ὥσπερ καλῶς ἦρξω, οὕτω καὶ ποιῶν διατελέσῃς, οὐδὲ σεαυτὸν τοῖς τῶν φαύλων ἀνθρώπων, πολλῶν μὲν πανταχοῦ ὄντων, παραδείγμασι καὶ ὁμιλίᾳ διαφθαρῆναι ἐάσῃς, ἵνα μικρῷ ὕστερον τῇ μὲν ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ ὠφέλεια, τῇ δὲ πατρίδι καὶ τοῖς φίλοις δόξα, τοῖς καὶ γονεῦσιν ἡδονὴ καὶ παραμυθία ὢν τυγχάνῃς.

ὕπαγε εἰς εἰρήνην.

ἌΛΛΟΣ.

Τί πράττεις; { ἧμαι. / οὐδὲν πράττω. }

Ὁρῶ. ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πράγματά σου;

Οὐχ ἄλις εὐδαιμόνως· κάκιστα ἔχει.

Ἴσως σοι περὶ σπουδαῖα ἀσχολουμένῳ ἐντυγχάνω.

Μᾶλλον καὶ σχολάζοντι· ἤδη γὰρ ἔλαβέ με τῆς σχολῆς κόρος, καὶ συνομιλοῦ ἐπεθύμησα.

Ἴσως { ἐμποδίζω / ταράττω } τὰ πράγματά σου.

Μᾶλλον καὶ τὸν τῆς σχολῆς κόρον ἀφαιρεῖς.

σύγγνωθι εἰ οὐκ ἐν καιρῷ σοι ἐνέτυχον.

ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ προσέρχῃ.

ἡ ἄφιξίς σου πάνυ μοι ἡδεῖά ἐστι.

ἴσως σπουδαῖόν τι μετ' ἀλλήλων πράττετε, ὃ μὲν ἐγὼ οὐ βουλοίμην ἐμποδίζειν.

ἀλλὰ περί σου ἐποιούμεθα τοὺς λόγους.

Ῥᾳδίως πιστεύω, καὶ γάρ μοι δεῦρο βαδίζοντι ὑπερβαλλόντως ἤχησε τὸ οὖς.

πότερον; τὸ ἀριστερόν. ἀφ' οὗ στοχάζομαι, οὐδὲν καλὸν περὶ μου εἰρημένον εἶναι.

μᾶλλον καὶ πάντα κάλλιστα.

ἀλλὰ τί τοῦτ' ἐστι;

φασὶ

in patriam veniam do, ſed etiam DEUM oro, ut deinceps te regat & gubernet, ut ſicut pulchrè incepiſti, ita pergas, nec te pravorum hominum, quorum ubique magna copia eſt, exemplis & ſodalitio corrumpi ſinas, & paulo poſt Eccleſiæ & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & ſolatio eſſe poſſis.

Vade in pace.

ALIUS.

Quid agis? { Sedeo. / Nihil ago. }
Video. Sed quomodo ſe habent res tuæ?
Non ſatis feliciter. Peſſimè habent.
Fortaſſis te occupatum ſeriis negotiis interpello.
Imò maximè vacuum. Jam enim me cœperat otii tædium, & congerronem deſiderabam.
Fortaſſis { interturbo / impedio } tua negotia.
Imo tædium otii diſcutis.
Da veniam, ſi te parum in tempore interpellarim.
Imo in ipſo tempore advenis.
Adventus tuus eſt mihi vehementer gratus.
Fortaſſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur, cui ego nolim eſſe impedimento.
Imo de te locuti ſumus.
Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.
Utra? Siniſtra. Unde conjicio nihil magnificè de me fuiſſe dictum.
Imo nihil non honorificum.
Sed quid eſt bonæ rei?

φασί σε κυνηγέτlω γεγλυημένον.
κ) ἤδη ἐντὸς δικτύων μου ὄζιν ἡ λεία, lὼ ἐθήρευον.
Τίς ἄρα.
χαρίεσσα κόρη, lὼ μεταύειον γαμήσω. διὸ δέομαι ὑμῶν τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μου κοσμῆσαι.
Τίς δὲ ὄζι νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιαςοῦ θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομαι· οὐ μόνον γὰρ καλή ὄζιν, ἀλλὰ κ) εὖ τεθραμμένη, κ) πρὸς τὸ οἰκουρῆσαι ἄριςα πεπαιδευμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

ὦ παιδάριον, οὐδεὶς ἐκπορεύεται;
οὗτος οἶμαι διαῤῥήξει τlὼ θύραν. εἰκὸς οἰκεῖόν τινα εἶ).
ὦ φίλε, τί κομίζεις, φίλε Πέτρε.
ἐμαυτόν.
Σὺ δήπου πρᾶγμα οὐ πολλοῦ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας.
Καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
πιςεύω αὐτὸν πλείω εἰς σε δαπανῆσαι, ἢ κτ τlὼ ἀξίαν.
Ἀλλ' οὐχὶ Ἰωάννης οἴκοι ὄζί;
οὐκ ἀκριβῶς οἶδα, ἀλλὰ εἰμὶ βλεψόμενος.
ἢ μᾶλλον, ἴθι σὺ ἐρωτήσων, εἰ { οἴκοι ὄζί / ἐθέλει ἤδη οἴκοι εἶ).
ὦ Πέτρε, οἴκοι εἶ; οὐκ εἰμί.
Ἀναίσχυντε, οὐχὶ ἀκούω σου λαλοῦντος;
Μᾶλλον κ) σὺ ἀναισχυντότερος, νεωςὶ γὰρ τῇ σῇ θεραπαίνῃ ἐπίςευσά σε οἴκοι οὐκ εἶ), κ) σὺ οὐ πιςεύεις ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὰρ ἴσῳ ἐπιφέρεις.
ἀλλὰ σύ μοι δοκεῖς κοχλίου ζίον ζῆν.
διὰ τί;

Aiunt te venatorem factum esse.
Imo jam intra casses meos est præda, quam venabar.
Quænam?
Lepida puella, quam perinde ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestra præsentia nuptias cohonestis.
Quænam est sponsa?
Dorothea, Concionatoris nostri filia.
De hac merito tibi gratulamur; nam non solum pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers, mi Petre?
Meipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo.
Credo eum sumptus majores in te fecisse, quàm pro dignitate.
Sed estne Johannes domi?
Non certo scio. Sed abeo visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse. }
Heus Petre, num es domi? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem?
Imo tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita?

ὅτι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου οἴκοι καθέζῃ, καὶ μηδαμόσε ἕρπεις.

ἔστι μὲν, ὃ πράττω οἴκοι, ἔξω τῆς οἰκίας οὐδέν μοι ἐστὶ πρᾶγμα, καὶ εἴ τι ἂν εἴη, ὅμως αὐτὴ αὔρα με ἡμέρας τινὰς τοῦ δημοσίου ἂν ἀπείργοι.

ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εὔδιος ὁ οὐρανός ἐστι, καὶ παρακαλεῖ ἐπὶ τὸ περιπατεῖν.

Εἰ περιπατῆσαι ἀρέσκει, οὐκ ἀναίνομαι.

Ἀδιαλείπτως προσκαθίζεις τοῖς βιβλίοις.

Ἀμέτρῳ σπουδῇ ἐκτήκεις σεαυτόν.

Ἐθέλω σπουδῇ ἐκτήκεσθαι μᾶλλον, ἢ τῷ ἔρωτι.

οὐκοῦν οὕτως ὁ περίπατός σοι ἡδὺς ἐγένετο;

ἐγὼ μὲν καθ' ὑπερβολὴν αὐτῷ ἥδομαι.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Εὔχομαί σοι πολλὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἐγώ σοι διπλοῦν εὔχομαι πᾶν ὅ, τι εὐχῇ ἐμοί.

Τί πράττεις; συνομιλέω.

Τί; συνομιλεῖς μόνος;

Ναὶ, ἡδίστῳ συνομίλῳ συνομιλῶν τυγχάνω.

Τίνι;

τῷ { ἁγίῳ Παύλῳ.
    { Κικέρωνι.

τοῦτο μὲν πολλάκις πράττεις.

ἀλλ' τὸ ποικίλον ἡδύ.

Σὺ μὲν ἀδιαλείπτως } ἐν τοῖς γράμμασι
Σὺ μὲν νύκτας καὶ ἡμέρας } διατρίβεις.

οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τῶν γραμμάτων κορός.

ἀληθὲς μὲν, ἀλλὰ μέτρον ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.

οὐδὲν ἡδὺ ἀδιάλειπτον ὄν.

κατὰ τὸ εἰωθός σοι ποιεῖς.

καταγελᾷς μου, ὡς εἴωθας.

Quia perpetuo domi ſedes, nec uſquam prorepis.

Eſt quod agam domi, foris nihil mihi eſt negotii, & ſi quid eſſet, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuiſſet.

Sed nunc ſerenum eſt cœlum, & invitat ad deambulandum.

Si prodeambulare lubet, non recuſo.

Nimium aſſides libris.

Immodico ſtudio te maceras.

Malo ſtudio marceſcere, quàm amore.

Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?

Ego quidem vehementer ea delectatus ſum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.

Et ego tibi conduplicatum opto quicquid optas mihi.

Quid agis? Confabulor.

Quid? Confabulare ſolus?

Certè cum lepidiſſimo congerrone confabulor.

Quo?

Cum { Divo Paulo. / Cicerone. }

Iſtud quidem ſæpè facis.

Sed varietas grata eſt.

Tu perpetuo / Tu noctes & dies { literis incumbis.

Nulla eſt literarum ſatietas.

Verum eſt; ſed modus in omnibus optimus.

Nihil ſuave, quod perpetuum.

Tuo more facis.

Rides me, ut ſoles.

αὗται αἱ βίβλοι κονιορτῷ κεκαλυμμέναι μαρτυροῦσι τὴν ἐμὴν } ἐν γράμμασι διατριβήν. / περὶ τὰ γράμματα σπουδήν.

μετὰ σπουδῆς / σπουδῇ } λαλῶ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ
Προστάττειν καὶ ὑπισχνεῖσθαι.

Δέομαί σου, τοῦτο τὸ πρᾶγμά σοι μέλειν.
ἀξιῶ σε ὡς δύναμαι μάλιστα/ τούτου τοῦ πράγματος φροντίζειν.
εἰ ἐμὲ ἀγαπᾷς, τοῦτο ἐπιτελέσεις πρῴως καὶ ἐπιμελῶς.
ἐγώ σοι τοῦτο ἐξεργάσομαι, καὶ μὲν ὡς ὅτι τάχιστα.
Τὸ ἐκβὰν οὐ δύναμαι κατεργάζεσθαι, τοῦτο ὑπισχνοῦμαι. ἐμοὶ οὐδὲ πίστιν οὐδὲ σπουδὴν ὑπολείψειν.
Τῷ λόγῳ οὐδὲν ὑπισχνοῦμαι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ διαπράξομαι πᾶν ὅ, τι ἐστὶ φίλου γνησίου, καὶ πάντι θυμῷ εὐνόου.

διὰ τί οὐκ ἐπισκέπτῃ;

διὰ τίνα αἰτίαν τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς οὐκ ἐπισκέπτῃ;
Τί συνέβη, ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες.
Τί διεκώλυσέ σε συχνὸν ἤδη χρόνον προσιέναι πρὸς ἡμᾶς;

οὐκ ἐξῆν.

οὐκ ἐξῆν διὰ ἀσχολίας.
οὐχ ὑπῆρξέ μοι σχολή.
Ἐθέλησα μὲν, ἀλλὰ οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.
αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλεγμένος ἦν, οὐκ εἴασαν ἀσπάζεσθαί σε.
Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σου, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἵνα μὴ πλεονάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ipsi libri pulvere obducti testantur { meam in studiis diligentiam. / de mea in studiis diliggentia. }

Serio / Ex animo } loquor.

MANDANDI AC POLLICENDI formulæ.

Quæso, ut hæc res tibi cordi sit.
Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ sit.
Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.
Ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem.
Eventum præstare non possum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec studium defuturum.
Oratione nihil polliceor, sed re præstabo quicquid est amici sinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non visis?

Propter quam causam tamdiu nos non invisis?
Quid accidit, quod tam longo tempore ad nos non accesseris?
Quid obstitit, quo minus jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.
Non fuit mihi otium.
Volui equidem, sed non data est mihi facultas.
Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur, ut te salutarem.
Accipio tuam excusationem, sed hac lege, ne sæpius utaris.

Excu-

ἡ ἀπολογία σου δικαιοτέρα ἐστὶν ἢ βουλοίμην ἄν, καὶ γὰρ ἡ νόσος αἰτία ἐγένετο.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχομαι τὴν ἀπολογίαν σου, ἐὰν τὸ παραλελειγμένον πυκναῖς ὁμιλίαις ἀναπληρώσῃς.

Τὸ συμβεβηκός.

Τὸ πρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον τῆς δόξης.

πλεῖον ἐτύγχανον ἢ ἂν ἐτόλμησα εὔχεσθαι.

πᾶν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χάρις.

Χάριν σοι καὶ ἔχω καὶ ἕξω, μέχρι ἂν ζῶ, μεγίστην.

ὑπὲρ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σου ἴσην ἔχειν χάριν μόγις δύναμαι, ἀποδοῦναι οὐδαμῶς.

Ὅτι τὸ ἐμὸν πρᾶγμα σοι μέλει, ἀγαπῶ σε καὶ χάριν ἔχω.

Πασῶν τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς μὲν πολλὰς σὺ εὐεργέτησάς με, αὕτη ἡδίστη τυγχάνει οὖσα.

ἀπόκρισις.

Μείζων ἐστὶν ἡ φιλία ἡμῶν, ἢ ἵνα σὺ ἐμοί, ἢ ἐγώ σοι ὑπέρ τινων εὐεργεσιῶν, ὀφείλω χάριν ἔχειν.

ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.

Ὁ φίλον εὖ ποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανείζει.

Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τὴν εἰς σε ὑπάρχουσαν εὐεργεσίαν μου, χρῶ πλεονάκις.

ΑΛΛΟΣ.

Ἀριστήσεις / δειπνήσεις } σήμερον οἴκοι;

Excusatio tua justior est, quàm vellem, siquidem morbus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam, si quod neglectum est, crebris alloquiis compenses.

Successus.

Res successit opinione melius.

Plus impetravi quàm ausus fuissem optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo & habiturus sum, quoad vivam, maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum, referrè nequaquam.

Quod meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè gravissimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, sed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare sæpius.

ALIUS.

Prandebis } hodie domi?
Cœnabis }

Oportet

δεῖ με { πενθερῷ
πενθερᾷ
γαμβρῷ
κηδεστῇ
ὑπάτῳ } { συναριστᾷν.
συνδειπνεῖν. }

εἰς τὴν αὔριον οὖν σε ἐπὶ { ἄριστον.
δεῖπνον } καλέω.

δέομαί σου αὔριον μετ' ἐμοῦ { ἀριστᾷν.
δειπνεῖν. }

Δέδια μὴ οὐ δύναμαι.
ὡς οὐ δύναμαι, δέδοικα.
ἐλεύσομαι, εἰ ἐξέσται.
ἀλλὰ δέδια, μὴ οὐχ οἷός τ' εἰμί.
διὰ τί; τίνος ἕνεκα;
διὰ τίνα αἰτίαν;
τί κωλύει σε ἐλθεῖν;
Τότε μὲν ἐμοὶ οἴκοι μενετέον ἐστί.
αὔριόν μοι ἐξελθεῖν οὐκ ἐξέσται.
αὐτὸν μετὰ τότε { συναρίστους
συνδείπνους } τινὰς ἀναμένω.
οὐ δύναμαι ὑπισχνεῖσθαι.
οὐχ οἷός τ' εἰμὶ ἐπαγγέλλεσθαι.
ἐλεύσομαι, ὅταν ἑκατέρῳ ἡμῶν δόξῃ μάλιστα εἶναι ἁρμοστόν.
Ἀλλὰ ἐγώ σε κατέχω, ἄλλοσε ἴσως πορευσόμενον.
μᾶλλον καὶ ἐγώ σε, οἶμαι.
ἀλλὰ αὔριον διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.
αὔριον πλείω φλυαρήσομεν.
ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔρρωσο.
ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

ΠΑΡΑ-

	socerum	
	socrum	prandere.
Oportet me apud	generum	
	affinem	cœnare.
	consulem	

In crastinum igitur te ad	prandium cœnam	voco.

Oro te ut cras mecum	prandeas. cœnes.

Timeo ne non possim.
Ut possim metuo.
Veniam si quidem licebit.
Sed metuo, ne non queam.
Quare? Cur?
Propter quam causam?
Quid obstat, quo minus possis venire?
Tunc quidem mihi domi manendum est.
Cras mihi exire non licebit.

Ipse tunc	compransores concœnatores	aliquot expecto.

Non possum polliceri.
Nequeo promittere.
Veniam, ubi utrique nostrum videbitur esse commodissimum.
Sed ego te detineo, aliò fortassis iturum.
Imo ego te, opinor.
Sed cras latius confabulabimur.
Crastino die plura nugabimur.
Interim cura, ut valeas.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν τῆς ἐπανόδου ἕνεκα.

Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς.

M. συγχαίρω σοι { εἰς πατρίδα ἀναστρέψαντι.
τῆς ἐπανόδου εἰς πατρίδα. }

Λ. καὶ ἐγώ σοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

M. ἀνέστρεψας ἡμῖν πότερος καὶ μακρότερος ἢ ἐτύγχανες ὤν.

ἀπῆλθες { ἀπώγων, ἀγύνειος, } ἐπανῆλθες { πωγωνίας. μακροπώγων. εὐγύνειος. }

Λ. βουλοίμην ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σοφώτερος καὶ ἐλλογιμώτερος.

M. συγχαίρομαι καί σοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ὅτι ζωὸς καὶ ἔυρωστος ἡμῖν ἀποδόθης.

Λ. ἐγὼ ἐναλλὰξ ἥδομαι, ὅτι σῶος ὢν ὑμᾶς σώους εὗρον.

ὅτι σε ὑγιαίνοντα εὗρον, χαίρω ὑπερβαλλόντως.

M. τί σημαίνει ἐκείνη ἡ ὠχρότης, τί ἰσχνότης, τί αἱ ἐν τῷ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. ποίη ἡ τύχη, τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ σώματος σχέσις.

M. ἆρά γε κακῶς πρᾶττεις;

ἆρά γε σοι ἀηδές τι συνέβη;

Λ. καὶ ὑπὲρ οὐδένα χρόνον ἡ τύχη φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμοί, ὅμως οὐδεποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἠναντιοῦτο.

M. συναλγέω σοι.

λυποῦμαι διὰ τὴν συμφορὰν σου.

ἀλλὰ τί τοῦτο τὸ κακόν ἐστι;

Λ. πάντα

FORMULÆ GRATULANDI *de reditu.*

Matthæus & Lucas.

M. Gratulor tibi
in patriam reverſo.
de reditu in patriam.

L. Et ego tibi ſuperſtiti, Matthæe.

M. Rediiſti nobis obeſior & procerior ſolito.

Abiiſti
ſine barba,
imberbis,
rediiſti
barbatus.
prolixam barbam habens.
pulchra barba præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.

M. Gratulamur & tibi & nobis, quod vivus & valens nobis reſtitutus ſis.

L. Ego viciſſim lætor, quod incolumis vos incolumes offenderim.
Quod te ſalvum repererim, vehementer gaudeo.

M. Quid ſibi vult ille pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?

L. Qualis fortuna, talis eſt & corporis habitus.

M. Nunquid malè tecum agitur?
Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?

L. Etſi nullo fere tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quam nunc adverſata eſt.

M. Doleo vicem tuam.
Dolet mihi calamitas tua.
Sed quid iſtud mali eſt?

L. Univerſæ

Λ. πάντα τὰ χρήματα ἐναυάγησα.

Μ. πῶς, ὦ φίλτατε;

Λ. ἐν τῇ θαλάττῃ Βαλτικῇ, ἐκ Κιμβρείας εἰς Γερμανίαν πλεύσων.

Μ. οὐκ ἄδηλον οὖν, ὅτι ἀδιαλείπτως προσεύχου.

Λ. οὐδέποτε σπουδαιότερον.

Μ. ὁμολογεῖς τοιγαροῦν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον· ὁ μὴ εἰδὼς προσεύχεσθαι, μαθέτω πλεῖν.

Λ. ὁμολογῶ, καὶ γὰρ τῷ ἔργῳ πεῖραν ἔλαβον.

Μ. καλῶς ἔχει, ὅτι αὐτὸς ἡμῖν σῶος ἐξεκολύμβησας· βέλτιόν ἐστι τὰ χρήματα, ἢ τὴν ζωὴν ναυαγῆσαι. ὁρᾷς οὖν τὴν παιδείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσφαλέστατον πλοῦτον οὖσαν, τὸ μηδὲ ἀφαιρεθῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρύνοντα τὸν βαστάζοντα.

Λ. καλῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς. ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ λυποῦμαι.

Ἀσπάζεσθαι δι' ἑτέρου.

ἀσπάζου τοὺς γονεῖς μου.

ἀσπάζου τὸν { ὕπατον / ποιμένα / πενθερὸν / κηδεστὴν } παρ' ἐμοῦ.

ποῖ βαδίζεις Νικόλαος;

ἰθὺς τῆς πατρίδος.

στῆθι πρὸς ὀλίγον, ἔστιν ὃ σοι ἐπιτάττω.

ἀλλὰ πεζῷ οὐχ ἁρμόττει φορτίον.

οὐκ ἐπιθήσω σοι μέγα βάρος.

τί δὲ τοῦτό ἐστι;

ἵνα πάντας τοὺς διδασκάλους, καὶ τοὺς οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ῥοστοχικῇ, παρ' ἐμοῦ φιλικῶς ἀσπάσῃ.

εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον ἐπιτιθῇς, πλὴν ἀσπασμοὺς, ῥᾳδίως διακομίσω.

ἐγὼ δὲ ἵνα μὴ ἀμισθὶ τοῦτο ποιῇς, εὔχομαί σοι Χριστὸν τῆς ὁδοῦ σου συνακόλουθον εἶναι.

ὅ, τι

L. Univerſæ pecuniæ naufragium feci.
M. Ubinam chariſſime ?
L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.
M. Non dubium igitur eſt,quin diligenter oraveris?
L. Nunquam diligentius.
M. Fateris igitur verum eſſe quod dicitur ; Qui neſcit orare, diſcat navigare ?
L. Fateor, nam re ipſa expertus ſum.
M. Benè habet, quòd ipſe nobis vivus enataſti.
Melius eſt pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere.
Vides igitur doctrinam & virtutem tutiſſimas divitias eſſe, quæ nec eripi poſſunt, nec gravant circumferentem.
L. Pulchrè tu quidem Philoſopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.

Saluta { Conſulem / Paſtorem / Socrum / Affinem } meo nomine, vel meis verbis.

Quo vadis Nicolae ?
Rectà in patriam.
Reſiſte pauliſper, eſt quod tibi mandem.
Sed pediti non convenit ſarcina,
Non imponam tibi magnum onus.
Quid autem rei eſt ?
Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Roſtochiana, amanter ſalutes.
Si nihil aliud ſarcinæ imponis præter ſalutationes, facilè perferam.
Ego autem,ne gratis iſtud facias,precor,ut Chriſtus tibi comes itineris ſit.

ὅ, τι σὺ εὔχῃ, γένοιτο.
Χειςὸν γὰρ ἔχων συνοδίτην, κατὰ πάντων κινδύνων ἐξαρκοῦντως τετειχισμένος εἰμὶ, οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγιείας.

Γεώργιος. Λουκᾶς.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. εἰσόρα τὸ πρόσωπον. Γ. διά τι οὐ μᾶλλον τὸ οὖρον κελεύεις; ἀργὸν νομίζεις με εἶναι ἰατρὸν; οὐκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνεις καὶ γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μαρτυρεῖ σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα. ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. τὸ σῶμα μὲν εὖ ἔχει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. οὐ μὴ ὑγιαίνει, ὃ τοῦτο τὸ μέγιστον νοσῶν. Λ. οὕτως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει, ἡ καὶ πήρα ἀσθενεῖ. Γ. ῥᾳδίως ταύτην νόσον ἰᾶσθαι ἡ μήτηρ. πῶς ἐσχήκας ἕως ἄρτι; Λ ποικίλως, ὡς τὰ τῶν θνητῶν ἐστι. Γ. οὐχὶ ἀεὶ εἶχες καλῶς; Λ. κάλλιστα, δόξα τῷ Θεῷ, ἐγὼ Θεοῦ διδόντος διὰ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου ἐρρωμένος ἔτυχον ἄν. μέχρι τοῦ νῦν συμβαίνειν μοι ὑγιαίνειν. Γ. δοίη ὁ Θεὸς τοῦτο εἶναι συνεχὲς καὶ ἴδιον, ἡδόμενος τοῦτο πυνθάνομαι. συγχαίρω σοι δόξα τῷ Θεῷ. χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δύναμαι μάλιστα. ἀλλ' οὐδὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι συνέβη ἀβούλητον; Λ. οὐδὲν, πλὴν ὅτι τῆς ὁμιλίας τῆς ὑμετέρας οὐκ ἐξῆν ἀπολαύειν.

Ἀῤῥώςως ἔχειν.

Γ. μὴ ἐῤῥωμένος εἶ; Λ. βουλοίμην ἄν. οὐκ ἐῤῥωμένος εἰμὶ κατὰ πάντα. ὁπωσοῦν ἔχω τὸ σῶμα. οὐκ εὖ διάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἰώθει. διάκειμαι κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ ἑτέρως ἢ βουλοίμην ἄν. ὑποδιάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς εἰώθασιν οἷς πρὸς τοὺς ἰατροὺς πρᾶγμά ἐστι.

Γ. μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Christum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me satis munitum esse scio.

FORMULÆ INTERROGANDI de valetudine.

Georgius. *Lucas.*

G. Vales ne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nam facies ipsa loquitur te bellè valere, sed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *G.* At non valet, qui ista parte laborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, sed ægrotat crumena. *G.* Facilè isti morbo medebitur mater. Ut valuisti huc usque? *L.* Variè, uti sunt res mortalium. *G.* Fuistine semper prospera valetudine? *L.* Prosperrima, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuò bellissime valui. Hactenus bona valetudine fui. *G.* Faxit Deus ut istud sit perpetuum ac proprium. Lætus istud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quantas possum maximas. Sed nihil interim tibi molestiæ fuit? *L.* Nihil, nisi quod vestra consuetudine frui non licuit.

Male valere.

G. Rectene vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Utcunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut soleo. Valeo ut Deo visum est. Secus quam vellem valeo. Ut solent, quibus cum medicis res est.

Γ. μὴ γένοιτο ἀνδρὲς τι λέγεις. πειρῶ σε θαρσεῖν. χρὴ σε ἀνδρωδῶς διακεῖσθαι. μεγαλοψύχως σε κατὰ τῆς νόσου ἔχειν δεῖ. πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυστυχίᾳ ψυχὴ ἀγαθή. τινὶ νόσῳ ἐλήφθης; τίς νόσος κατέλαβέ σε; ποίῳ νοσήματι περιέπεσες; ποίαν νόσον ἀσθενεῖς; Λ. οὐκ οἶδα, καὶ διὰ τοῦτο νοσῶ ἐπισφαλέστερον. Γ. ἀληθεύεις. ὀρθῶς λέγεις. πρῶτον μὲν γὰρ πρὸς τὴν ὑγείαν ἐστὶ, τὸ τὴν νόσον γνῶναι. οὐδενὶ συνεβάλλεσαι ἰατρῷ. Λ. πολλοῖς μὲν. Γ. τί ἀποκρίνονται; Λ. ὁ μὲν ἀρνεῖται, ὃ δὲ λέγει, ὃ δὲ βουλεύεσθαι δεῖν οἴεται. ἐν δὲ τῷ με ταλαίπωρον εἶναι ὁμονοοῦσι. Γ. πόσος χρόνος ἐστὶν, ἐξ οὗ πονηρῶς ἔχεις; πόσον χρόνον ἐνόσησας; Λ. ὀκτὼ ἡμέρας. μικροῦ δεῖν, ὅλος ἤδη μὴν ἐστὶ. τρεῖς, τέτταρας, ἢ πέντε μῆνας ὅλους ἀρρωστῶ. δέκατον μῆνα τοῦτον κάμνω, ὅλον ἤδη ἔτος ἀρρωστῶ. Γ. πειρατέον οἶμαι ἐγὼ, τὴν νόσον οὐ γνῶναι οἰκείαν. μήτι ὕδρωψ ἐστὶ; Λ. ἀρνοῦνται. Γ. μήτι δυσεντερία; Λ. οὐκ οἶμαι. Γ. μήτι πυρετός; Λ. πιστεύω εἶναι. Γ. ποῖος ἐστὶ πυρετός; πότερον συνεχὴς, ἢ ἀμφημερινὸς, ἢ τριταῖος, ἢ τεταρταῖος; Λ. νομίζω νέον εἶναι τοῦ πυρετοῦ εἶδος, ὡς ἐν τῷ νῦν πολλαὶ νέαι γίγνονται νόσοι, πρότερον ἄγνωστοι. Γ. ἀλλ' ἅλις τῶν παλαιῶν. Λ. οὕτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ νέα ἁμαρτήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. πόσῃ ἡμέρᾳ ἀναδέχει τὸ ἄλγημα; Λ. πόσῃ ἡμέρᾳ λέγεις; μᾶλλον καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πλεονάκις ἢ Εὔριπος. Γ. ὢ τοῦ κα[κοῦ] βδελυκτοῦ πόθεν ἐπεσπάσω τὸ νόσημα; πόθεν νομίζεις τοῦτο τὸ κακὸν εἶναι; Λ. ἐκ λιμοῦ. Γ. ἀλλ' οὐκ εἴωθας τοσοῦτο εἶναι δεισιδαίμων, ὥστε νηστείᾳ σεαυτὸν ἀποψύχειν. Λ. οὐκ ἦν εὐσέβεια, ἀλλὰ ἀπορία. οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ τροφή. ἐκ ψύχους γενέσθαι οἴομαι ἐκ μήλων ὠμῶν τὴν τοῦ οἰσ[…] φάγου ὠμότητα ὑπάρχειν ἡγοῦμαι. Γ. φυλάττου μ[ὴ] ἐξ ἀμέτρου καὶ ἀκαίρου περὶ τὰ γράμματα σπουδῆ[ς] τοῦτο εἴτε κακὸν ἐπισπάσῃς, ἢ ἐκ ποτοῦ ἀμέτρου, ἢ ἐκ μέθης· ἀλλὰ διὰ τί οὐ παρακαλεῖς ἰατρόν τινα;

Λ. δέδι[α]

G. Avertat Deus, rem mihi peracerbam narras. Bono sis animo oportet. Virum te præstes oportet. Forti infractóq; animo contra morbum esto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo tenêris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? L. Nescio, & ideo laboro periculosius. G. Verum dicis. Rectè dicis. Primus enim ad sanitatem gradus est novisse morbum. Nullumne consuluisti medicum? L. Multos equidem. G. Quid respondent? L. Alius negat, alius deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. G. Quantum temporis est, quod te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? L. Octo dies. Fermè integer jam mensis est. Tres, Quatuor, aut quinque integros menses malè habeo. Decimum jam mensem laboro. Integrum jam annum ægroto. G. Advertendum censeo, ne morbus fiat familiaris. Num est hydrops? L. Negant. G. Num dysenteria? L. Non arbitror. G. Num febris? L. Credo esse. G. Qualisnam est febris? Continuáne, an quotidiana, an terciana, an quaterna? L. Opinor novam esse febris speciem, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur antehac incogniti. G. At plus satis erat veterum. L. Ita est visum Deo nova peccata novis morbis punienti. G. Quoto die recurrit dolor? L. Quoto die narras? Imo quotidie, sæpiùs quàm Euripus. G. O malum abominandum! Unde contraxisti morbum? Unde suspicaris hoc esse collectum mali? L. Ex inedia. G. At non soles usque adeò esse superstitiosus, ut te jejunio maceres. L. Non erat religio, sed inopia. Non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror: E crudis malis contracta est stomachi cruditas. G. Vide ne ex immodico, aut intempestivo studio conciliâris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accersis medicum?

Λ. Δέδια μὴ θᾶττον τὴν νόσον αὐξάνῃ ἢ θεραπεύσῃ. φοβοῦμαι μὴ ἀντὶ φαρμάκου τοξικὸν δίδῳ. Γ. δεῖ γοῦν ἐλέσθαι τινὰ ᾧ ἀδεῶς πιστεύοις ἄν. Λ. εἰ χρὴ θανεῖν, βούλομαι μᾶλλον ἅπαξ τελευτᾶν ἢ τοσούτοις φαρμάκοις ἐμψυχωθείς. Γ. φρόντισον οὖν, ὅπως αὐτὸς σεαυτῷ ἰατρὸς τυγχάνῃς ὤν. εἰ ἀνδρὶ ἰατρῷ ἀπιστεῖς, εὔχομαί σοι τὸν Θεὸν ἐν ἰατροῦ μορφῇ εἶναι. εἰσὶν οἳ ἐνδυσάμενοι ἐσθῆτα μοναχοῦ, ἀνερρώσθησαν. Λ. τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν ἄν, εἰ λεοντῆν ἐνδεδυμένοι ἂν ἦσαν. ἀλλὰ ταῦτα τῷ ἀπιστοῦντι οὐδὲν συμφέρει. Γ. πίστευσον οὖν ἵνα ἀναβιώσῃς. ἄλλοι τινὲς ἀπηλλάχθησαν τῆς νόσου, ποιησάμενοι τινὶ τῶν ἁγίων ὑπόσχεσιν. Λ. ἀλλὰ οὐδέν ἐστι μοι πρὸς τοὺς ἁγίους συμβόλαιον. Γ. παρακαλῶν σὺ τὸν Χριστὸν ᾧ μὲν πιστεύεις αἴτει τῆς ὑγιείας χάριν. Λ. ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ χάρις ἐστί. Γ. πῶς οὐ χάρις ἐστὶ τῆς νόσου ἀπαλλαγῆναι; Λ. ἐνίοτε τελευτᾶν βέλτιόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ τοῦ Χριστοῦ μηδὲν δέομαι πλὴν ὅ,τι σοι ἀρεστὸν ᾖ. Γ. εὐσεβῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς. ὅτε μὲν γὰρ αἰτοῦμεν τὸν Θεὸν ἀγαθὰ τὰ πρὸς τὸν [illegible] βίον ἀναγκαῖα, ἀεὶ προσθεῖναι δεῖ τὸ Κύριε ἐὰν θέλῃς. πνευματικὰ δὲ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ ἄνευ ὁμολογίας τῷ Θεῷ εὐχέσθαι πρέπει. ἀλλὰ ἔρρωσο ὦ φίλε Λουκᾶ. Λ. ἔρρωσο εἰς τὴν αὔριον καὶ ὦ φίλτατε Γεώργιε.

ΑΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐκοῦν ἐγένετό σοι αὕτη ἡ ὁδοιπορεία εὐτυχὴς καὶ χρήσιμος; Λ. ἐγένετο μετρίως, πλὴν ὅτι οὐδεὶς τόπος ἀκινδύνως ἔχει διὰ τοὺς λῃστάς. Γ. πεζὸς καὶ ἢ ἱππεύς; Λ. τὰ μὲν πεζῇ πορείᾳ τὰ καὶ ἁμάξῃ, τὰ καὶ ἵππῳ τὰ δὲ νηΐ. Γ. πῶς ἔχει τὰ τῶν ἐν Γαλλίᾳ [illegible]; Λ. στασιαστικῶς. πολλοὶ μὲν ἐκεῖ πόλεμοι [illegible] εἰσι. Γ. ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμεν. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ Ἄρει. τὰ δὲ σὰ πῶς ἔχει; [illegible] καλῶς, κάλλιστα. Γ. οὐχὶ καλῶς πρότερον;

Λ. κάλλιστα

L. Timeo ne citiùs morbum augeat, quam curet: Metuo ne pro remedio venenum det. *G.* Deligendus est igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum est, malo semel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. *G.* Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veste monachi convaluerunt. *L.* Idem fortasse evenisset, si leonis pelle tecti fuissent. Verùm ista diffidenti nihil conducunt. *G.* Fide igitur, ut revivisças. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divorum votis. *L.* At ego cum divis non pacifcor. *G.* Proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. *L.* At ego, an beneficium sit, nescio. *G.* An non beneficium est, liberari morbo? *L.* Nonnunquàm mori felicius est. Ego autem à Christo nihil peto, nisi quod optimum sit. *G.* Piè tu quidem philosopharis. Cum enim petimus à Deo bona ad hanc vitam necessaria, semper addendum est, Domine si tu vis. Spiritualia autem & æterna bona sine ulla conditione à Deo petenda sunt. Sed vale, mi Luca. *L.* Vale in crastinum & tu, charissime Georgi.

ALIUS DIALOGUS.

G. Fuitne tibi hoc iter faustum & commodum? *L.* Sic satis, nisi quod nihil usquam tutum est à latronibus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in statu sunt res Belgicæ? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. *G.* Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? *L.* Benè, pulchrè, optimè. *G.* Nonne benè tecum agitur?

 L. Optime

Λ. κάλλιστα, εὐτυχέστατα. Γ. οὐχὶ εὐτυχεῖς; Λ. μᾶλλον καὶ δυστυχῶ. τὰ μὲν ἐμὰ χεῖρον ἔχειν οὐ δύναται. Γ. οὐχ ἑάλωκας ὃ περὶ ἐθήρευες; οὐχὶ συνέβη ἡ λεία; ἢ ἐπεβούλευσας; Λ. ἐθήρευον μὲν, ἀλλὰ τῆς Ἀρτέμιδος ὀργιζομένης. Γ. οὐδεμία ἐλπὶς λοιπή ἐστι; Λ. ἐλπὶς μὲν πολλὴ, πρᾶγμα δὲ οὐδέν. Γ. ὁ ὕπατος οὐδεμίαν ἐλπίδα δεικνύει; Λ. ὅλας ἁμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τούτοις οὐδέν. Γ. οὐδὲν ἔτι ἔπεμψεν; Λ. ὑπέσχετο μὲν δαψιλῶς, ἀλλ' οὐκ ἔπεμψεν ὀβολὸν οὐδένα. ὑπισχνεῖται μὲν πολλὰ λόγῳ, ἔργῳ καὶ οὐδὲν ποιεῖ. Γ. χρὴ οὖν τὴν ψυχὴν τῇ ἐλπίδι τρέφειν. Λ. ἀλλὰ ταύτῃ οὐ πιαίνεται ἡ κοιλία. Γ. διὰ τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὁδοιπορεύειν ἐτύγχανες ὢν ἐπιτηδειότερος, οὐδὲν φορτίον ἐν τῇ ζώνῃ ἔχων. Λ. ὁμολογῶ, καὶ ἀσφαλέστερος. οὐδένα γὰρ ὅπλα μᾶλλον ἐλεύθερα τῶν ληστῶν ἐστιν. ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βουλοίμην καὶ τὸ φορτίον καὶ τὸν κίνδυνον. Γ. οὐδέν σου ἀφῄρηται ἐν τῇ ὁδῷ; Λ. μὲν ἐμοῦ; τί ἀφαιρήσεις ἀνθρώπου γυμνοῦ; οἱ δὲ ἄλλοι μᾶλλον ἐφοβοῦντό με, ἐξὸν ἐμοὶ γυμνῷ ὁδοιπόρῳ διὰ ὅλης τῆς ὁδοῦ ᾄδειν καὶ πεινᾶν. Γ. ποῖ δὲ νῦν βαδίζεις; Λ. εὐθὺ τῆς οἰκίας, ἀσπασόμενος τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς γονεῖς, πολὺν ἤδη χρόνον οὐχ ὁρωμένους. Γ. εὔχομαί σε πάντα ἐκεῖ εὑρεῖν ἡδέα. Λ. αἴθε τοῦτο βούλοιτο ὁ Θεός. οὐδὲν καινὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν; Γ. οὐδὲν, πλὴν ὅτι εὑρήσεις τὸν οἶκον ἐπίδοσιν εἰληφότα. καὶ γὰρ ἡ ἀλεκτρυὶς σου ἔτεκέ σοι ᾠὸν καλόν. Λ. καλῶς λέγεις, ἀντὶ ταύτης τῆς ἀγγελίας δίδωμί σοι δῶρον, ταύτην τὴν καινὴν διαθήκην ἐν Βασιλείᾳ νεωστὶ κομψῶς τυπωθεῖσαν. Γ. καλὸν, μὰ τὸν Θεὸν, εὐαγγέλιον. ἔστι μοι τοῦτο τὸ δῶρον ὡς ὅτι ἥδιστον. σκέψομαι δὲ ὅπως ἂν σοί ποτε χάριν ἀξίαν ἀποδοῦναι δυνηθῶ. Λ. ἐξαρκούντως ἀνταποδεδωκέναι νόμιζε, εἰ ἀγαπήσεις.

L. Optimè, feliciſſimè. *G.* Nonne proſpero fortunæ ſtatu uteris ? *L.* Imò maximè adverſo. Res in pejori ſtatu eſſe non poteſt. *G.* Non cepiſti, quod captabas ? Non contigit præda, quam venabaris ? *L.* Venabar equidem, ſed iratâ Dianâ. *G.* Nihil reliquum eſt ſpei ? *L.* Spei permultum, ſed rei nihil. *G.* Conſul nihil oſtendit ſpei ? *L.* Tota plauſtra, totas naves, ſed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc miſit ? *L.* Promiſit quidem largiter, ſed ne obolum quidem miſit. Promittit quidem multa verbis, ſed re præſtat nihil. *G.* Ergo ſpe alendus eſt animus. *L.* Sed hac non ſaginatur venter. *G.* Ideo autem eras ad iter expeditior, quòd nihil eſſet oneris in zona. *L.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim ſunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi ademptum eſt in via ? *L.* Mihine ? Quæſo quid eripias nudo ? Aliis citiùs periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & eſurire. *G.* Quò autem nunc abis ? *L.* Rectà domum, ſalutaturus uxorem parentes jam diu non viſos. *G.* Precor ut illic offendas omnia læta. *L.* Utinam ita velit Deus. Nihil interim extitit novi domi noſtræ ? Nihil niſi quod reperies auctam familiam, nam tua gallina peperit tibi Pulchrum ovum. *L.* Benè nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Teſtamentum Lutetiæ recens eleganter excuſum. *G.* Pulchrum, ita me Deus amet, Evangelium. Eſt mihi hoc munus longè gratiſſimum. Deſpiciam unde poſſim hoc donum penſare. *L.* Abundè te pensâſſe puta, ſi boni conſulueris.

ALIUS.

ἌΛΛΟΣ.

Γ. Οὐχὶ καινά τινα ἐκ τῆς πατρίδος κομίζεις; οὐδὲν καινὸν παρὰ τῶν ἡμετέρων φέρεις; τίνα καινὰ ἀγγέλλεις; Λ. καινὰ μὲν πολλά, ἀληθὲς δὲ οὐδέν. τοσαῦτα μὲν ψευδῆ φέρω, ὅσα μόλις μία ναῦς ἄγοι. Γ. ἀποφορτίζου οὖν ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ τηλικούτου τὸ μέγεθος φορτίου ἀπολῇ. Λ. οὐδὲν ἐγώ, πλὴν ὅτι ἐν τοῖς κουρείοις, καὶ ἁμάξαις, καὶ ναυσὶ θρυλλεῖται. Γ. τί, οὐχὶ ἡ πατρὶς ἡμῶν τοῦ λοιμοῦ ἐλευθέρα ἐστί; Λ. οὐχὶ ὅλως, ἀλλὰ συνεχὴς οὐκ ἔστιν· ἐνίοτε γὰρ ἀνίησι, πάλιν δὲ παροξύνεται. Γ. οὐχ ἅλις τῶν κακῶν, ὅπου πόλεμος ὢν τυγχάνει; Λ. τῷ μὲν εἰ μὴ ἄλλως ἂν ἐδόκει τῷ Θεῷ. Γ. ἀνάγκη αὐτόθι σιτοδείαν εἶναι. Λ. πάντων ἐκεῖ ἔνδειά ἐστι πλὴν τῶν σχετλιωτάτων στρατιωτῶν. Γ. ὅπου οἱ στρατιῶται κυριεύουσιν, ἐκεῖ οὐδὲ τῶν ἁγίων ἱερῶν, οὐδὲ τῶν μυσῶν φείδονται. Λ. ὀρθῶς οὖν καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφῶν φησίν. εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμος μέγα κακόν. ἀλλὰ οὐ καθέξω σε πλείονα χρόνον. ἐν ἑτέροις καιροῖς διὰ πλειόνων ποιησόμεθα τὴν συνουσίαν, ὁπότε ἑκατέρῳ ἔσται ἐπιτήδειον. νῦν ἄλλοσε με καλεῖ πράγματά τινα.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Πυνθάνομαί σε νεωστὶ τὴν πατρίδα ἐπισκέψασθαι. Λ. ἐπεσκεψάμην. πολὺν γὰρ χρόνον τοὺς γονεῖς οὐχ ἑωράκειν. οὐκ ἐδυνάθην πλείονα χρόνον φέρειν τὸν τῆς πατρίδος καὶ τῶν φίλων πόθον. Γ. εὐσεβῶς ἐποίησας φιλάνθρωπος τυγχάνεις ὤν, ταῦτα ἐνθυμούμενος. ἅπαντες γὰρ σφόδρα στέργομεν τὴν χώραν, τὴν ἡμᾶς θρέψασαν καὶ φύσασαν. ἀλλ' ἄγε, πῶς

ALIUS.

G. Nihilne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à nostris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne succumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo præter ea quæ in tonstrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, estne patria nostra immunis à pestilentia? *L.* Non omnino, sed perpetua non est: aliquando remittit sese, deinde recrudescit. *G.* Nonne satis erat malorum, ubi bellum grassatur? *L.* Erat quidem, nisi aliter visum esset Deo. *G.* Annonæ charitatem istic esse oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia est, præterquam sceleratorum militum. *G.* Ubi milites dominantur, ibi nec sacris Templis, nec Musis ipsis parcunt. *L.* Rectè igitur & sapienter Xenophon inquit: Pax videtur hominibus esse magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper revisisse. *Lucas.* Revisi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum desiderium. *Georgius.* Piè fecisti, humanus es, qui ista cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæso, quonam

in

ἐκεῖ ἑώρακας πάντα ἔχοντα; Λ. πάντα καινά, πάντα μεταβεβλημένα. ἐδόκουν εἰς ἄλλον ἐληλυθέναι κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεγενόμην, οὐκ ἄλλως ἅπαντα ἐθαύμασα, ἢ Ἐπιμενίδης ὁ τῶν ὑπνωδῶν ἀρχαῖον, μόγις τελευταῖον ἀνεγερθείς. Γ. ποῖος τίς οὗτός ἐστι μῦθος; Λ. λέξω δή, εἰ σχολή σοί ἐστιν ἀκούειν. Γ. οὐδὲν ἐμοὶ ἥδιον ἔσται. Λ. ἕδραν οὖν σὺν προσκεφαλαίῳ μοι τίθεσθαι κέλευε. Γ. ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενος γὰρ ῥᾷον ψευδολογήσεις. Λ. μυθολογοῦσιν οἱ ἱστορικοί, περὶ Ἐπιμενίδου τινὸς Κρητέως, ὃς μόνος πρὸς περίπατον ἔξω τείχους πορευόμενος, ἐπειδὴ διὰ τὸν ὑετὸν συνεχῆ σπήλαιον ἐμβὰς ἐκάθευδε, τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη εὕδων διετέλεσε. Γ. ἀλλ' εὐτυχῶς ἔπραξεν ὁ Ἐπιμενίδης ὁ τὰ τελευταῖα ἑαυτὸν ἀναλαβών. πολλοὶ μὲν τῶν ἐλλογίμων οὔποτε ἀναγείρονται ἐκ τῶν ἐνυπνίων ἑαυτῶν. ἀλλὰ πράττεις ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ. ἔμμενε οὖν τῷ ψευδολογεῖν. Λ. Ἐπιμενίδης οὖν ἀνεγερθείς, ἐκ τοῦ σπηλαίου πορευόμενος, περισκοπεῖ, ὁρᾷ πάντα μεταβεβλημένα, τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τοὺς ποταμούς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγρούς, ὡς ἔστι συντόμως εἰπεῖν, πάντα καινά. βαδίζων οὖν εἰς τὴν πόλιν ἐρωτᾷ. διατρίβων αὐτόθι χρόνον τινά, οὐδὲ ἔγνω οὐδένα, οὐδὲ ὑπό τινος ἐγνώσθη. ἄλλο γὰρ τῶν ἀνθρώπων περίβλημα, οὐδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἡ λέξις μετεβλήθη, οἱ τρόποι διάφοροι. οὐδὲ θαυμάζω τοῦτο τῷ Ἐπιμενίδῃ μετὰ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικροῦ δεῖν, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ συνέβη τῷ ὀλίγα ἔτη τῆς πατρίδος ἀπογενομένῳ. Γ. τί γονεῖς σου, οὐχὶ βιοῦσι; Λ. βιοῦσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκεινται ὁπωσποῦν γήρᾳ, καὶ νόσῳ καὶ συμφοραῖς τῶν πολέμων ἐκνενευρισμένοι. Γ. αὕτη ἐστὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κωμῳδία, τὰ θνητὰ τοιαῦτα, οὐδὲν ἐν τῷ αὐτῷ μένει.

ΠΕΡΙ

in loco illic offendisti omnia ? *L.* Universa nova. Mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, non secus omnia mirabar, quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G.* Quænam est ista fabula ? *L.* Dicam equidem, si vacat audire. *G.* Nihil fuerit jucundius. *L.* Sellam igitur cum pulvino mihi poni jube. *G.* Rectè admones, nam sedens commodius mentieris. *L.* Fabulantur Historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratia solus urbem egressus, cùm subita pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. *G.* Sed bene cum Epimenide actum est, qui tandem ad se rediit. Multi docti nunquam expergiscunt à suis somniis. Sed facis ut Poëta dignum est. Perge igitur mentiri. *L.* Epimenides igitur somno solutus, è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Neque miror hoc Epimenidi post tantum annorum evenisse, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos abfuissem. *G.* Quid uterque parens, vivuntne ? *L.* Vivunt ambo, & valent, utcunq; senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G.* hæc est humanæ vitæ comœdia. Tales sunt res humanæ, ut in eodem nihil duret statu.

DE

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ φιλοσοφίᾳ σπουδὴν ὀρθῶς διατάττειν.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

Μ. Ἐπιθυμῶ, ὦ διδάσκαλε φίλτατε, συντόμως παρά σου πυνθάνεσθαι, τίνα τρόπον χρὴ τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εὐθύνειν, ἐάν γέ σοι σχολὴ καὶ ἱκανὸς χρόνος ὑπάρχῃ. Δ. Χρόνον σὺ μὲν ἐθήρευσας, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ἐπιτήδειον. πρὸς δὲ τοῦτο τὸν ἐλεύθερον καὶ καλὸν πόθον σου τῶν ἐμῶν μεγίστων ἀσχολιῶν ἂν προετίμων ἀσμένως. διόπερ ἀφέμενοι τοῦ προοιμιάζεσθαι· ἵνα καὶ τὴν φύσιν σου ἀκριβέστερον γνῶ, καὶ ἐγώ σοι τὴν ἐμὴν εὔνοιαν τὴν πρός σε μᾶλλον ἐπιδείξω, ἐμὲ περὶ ἑκάστων ἃ εἰδέναι ἐθέλεις ἁπλῶς ἐρώτησον. Μ. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα πράγματά με εὐμενῶς παιδεύειν οὐκ ὀκνῶν. πρῶτον μὲν οὖν παρά σου πυθέσθαι βούλομαι, τί τὸ πρῶτον τῆς περὶ τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα σπουδῆς τέλος ἐστὶν, εἰς ὅ, ὥσπερ εἰς σκοπὸν, ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τοῦ μαθεῖν πόνους συντείνειν δεῖ. Δ. Εὐσχημόνως σὺ μὲν περὶ τούτου ἐρωτήματος τὴν ἀρχὴν ποιῇ. γνόντες γὰρ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν βλέπομεν, ῥᾷον καὶ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξαιρεῖσθαί ἐστι. Δύο δ' ὄντα τοῦ ἀνθρώπου κυριώτατα καὶ μάλιστα πρωτεύοντα ἀγαθὰ οἷς πάντων ἄλλων ζώων προέχει, ὁ νοῦς καὶ ὁ λόγος· τούτων ἀκριβῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐκπονηθέντων, οἱ ἄνθρωποι οὐ μόνον τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. προσήκει τοιγαροῦν τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέστατα τέλη συντείνειν, ὅπως δηλονότι τὸν νοῦν τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τοῦ

Δύο τοῦ ἀνθρώπου πρωτεύοντα ἀγαθά.

Δύο τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τέλη.

Θεοῦ

DE RATIONE STUDIORUM *rectè instituenda.*

Discipulus & Praeceptor.

D. Cupio, mi charissime Praeceptor, breviter ex te audire, quæ sit ratio studiorum rectè instituenda, si modo tibi est otium, & tempus his rebus commodum. *P.* Tempus tu quidem, adolescens, captasti commodum. Deinde tuum illud liberale & honestum desiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omissa præfatione, ut & ingenium tuum meliùs cognoscam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de singulis rebus, quas scire cupis, simpliciter interroga. *D.* Piè & honestè facis, clarissime Præceptor, quòd me de his tantis rebus benevole erudire non gravaris. Primùm itaque ex te cupio, quisnam præcipuus studiorum nostrorum finis sit, ad quem, velut ad scopum, omnes nostri discendi labores, referri debeant. *P.* Rectè tu quidem ab hac quæstione ordiris. Intellecto enim scopo & meta, ad quam tendimus, facilius etiam media, rectà ad istã metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autem sunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio & Oratio.* His studiosè & rectè excultis, homines non solùm cæteris animalibus, verùm inter se aliis alii hominibus præstant. Dirigenda igitur sunt *Studia* literarum ad hosce duos fines proximos & immediatos, ut *Rationem* sapientia, seu cognitione Dei,

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo studiorum fines.

Θεοῦ, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῶν νόμων γνώσει, καὶ τῇ ἀρετῇ ἐκπονήσωμεν, καὶ δύναμιν τοῦ λόγου, κομψῶς καὶ φανερῶς πράγματα ἀγαθὰ ἐξηχοῦμεν, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευάσωμεν. Μ. οὐχὶ ταῦτα δύο τὰ τέλη παρὰ τοῖς λογογράφοις συντομώτερον ὡρισμένα ἀναγινώσκεται; Δ. μάλιστα. Περικλῆς μὲν γὰρ παρὰ Θουκυδίδῃ συντόμως, καὶ ἀκριβῶς προσαγορεύει, Γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· Λουκιανὸς δὲ σύνεσιν καὶ δύναμιν ἑρμηνευτικὴν ἀποκαλεῖ, τουτέστι Σοφίαν καὶ Λογιότητα. Μ. τί δὲ σὺ σοφίαν ὀνομάζεις;

Σοφία.

Δ. σοφίαν μὲν, ὡς τὰ θεῖα γράμματα λαλεῖ, ὀνομάζομεν τὴν ἀληθινὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων ἀγαθῶν, γνῶσιν, μεμιγμένην τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ. ἀφροσύνην δὲ τὸ μὴ γνῶναι τὸν Θεὸν, μηδὲ πείθεσθαι αὐτῷ. Μ. Τί δὲ ἡ λογιότης ἐστι;

Λογιότης.

Δ. τὴν λογιότητα Πλάτων πάνυ εὐσχημόνως ὁρίζει, τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένα λέγειν δύνασθαι. εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ἔσχατον τέλος ἅπαντες ἄνθρωποι τὰς πράξεις ἑαυτῶν συντείνειν ὀφείλουσιν, ὅπως Θεὸς ὁ κτίστης ὀρθῶς ὑφ' ἡμῶν γινώσκηταί τε καὶ θεραπεύηται. α. πρὸς τοὺς Κορινθ. λ. Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, καὶ ἐν πάσαις ὅλου τοῦ βίου πράξεσιν, ἀεὶ τοῦτον τὸν ὀφελιμώτατον κανόνα πρὸ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι δεῖ. Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος ποίει Θεόν· ἔστω τοιγαροῦν τέλος τῶν πόνων τῶν ἡμετέρων ἡ σοφὴ καὶ λόγιος εὐσέβεια.

Τέλος τῶν πόνων ἡμῶν.

Μ. Δέομαί σου, μοι λέξον, ἐκ τινῶν παιδειῶν ταύτην τὴν σοφίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιστα λαβεῖν δεῖ;

Τὴν σοφίαν ὅποθεν λαβεῖν δεῖ.

Δ. τὴν σοφίαν ἢ τὸ γνῶναι τὰ δέοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐξεργάζονται ἡ Θεολογία, καὶ ἡ φιλοσοφία, ἡ τὴν γνῶσιν τῶν νόμων ἢ τῶν παραγγελμάτων περὶ τῶν ἠθῶν, καὶ τὰς ἱστορίας τὰ παραδείγματα τῶν νόμων παρεχούσας. καὶ τὴν τῶν φυσικῶν γνῶσιν, καὶ τὰ μαθήματα

Dei Naturæ, legum & virtute excolamus, & *Orationis* purè ac perſpicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Diſcipulus.* Extantne hi duo ſtudiorum noſtrorum fines apud autores brevioribus verbis deſcripti? *Præceptor.* Maximè. Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, ſcire quæ oportet ſcire, & ea poſſe eloqui. LUCIANUS autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem diſertè eas explicandi, id eſt, Sapientiam & Eloquentiam. *Diſcipulus.* Quid autem vocas Sapientiam? *Præceptor.* Sapientiam, ut ſacræ Literæ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum. Stultitiam vero, ignorationem Dei, & inobedientiam erga Deum. *Diſcipulus.* Quid autem eſt Eloquentia? *Præceptor.* Eloquentiam graviſſimè Plato definit, *Deo grata dicere poſſe.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines ſuas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoſcatur & colatur. 1 Corinth. 10. Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in ſtudiis noſtris, & in totius vitæ actionibus, ſemper in conſpectu eſſe hæc utiliſſima Regula debet. Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis ſtudiorum noſtrorum, *Sapiens & Eloquens Pietas. Diſcipulus.* Dic quæſo, ex quibus Doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potiſſimum petenda ſit? *Præceptor.* Sapientia ſeu recto judicio de rebus cognitione digniſſimis, mentem hominis inſtruunt Theologia, & Philoſophia, quæ Scientiam Legum ſeu Præceptorum de Moribus, Hiſtorias, quæ exempla legum ſuppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathemata,

Sapientia.

Eloquentia.

Finis ſtudiorum noſtrorum.

Sapientia unde petenda ſit.

θήματα συλλαμβάνομεν. Μ. πρὸς δὲ τὸ τῶν ἄλλων λόγων συνιέναι, καὶ πρὸς τὸ τὸν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖόν ἐστι; Δ. τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς τῶν σοφῶν καὶ τῶν δεινῶν λέγειν γράμμασιν ἱεροῖς καὶ ἀνιέροις, χρησίμως γνῶναι διδάσκουσιν αἱ τοῦ λέγειν τέχναι, μάλιστα δὲ πασῶν ἡ Γραμματικὴ

Γραμματική.

Ῥωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκή. Τούτων μὲν τῶν γλωττῶν μνημείοις ἐπειδὴ αἱ ἐξαίρετοι τῶν τεχνῶν καὶ αἱ ἱστορίαι συλλαμβάνονται, ἡ αὐτῶν γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεῖς τις τυγχάνει οὖσα, οὗ πρὸς τὴν τῶν παιδειῶν ἐπιστήμην ἡ πρόσοδος ἀνοίγεται. πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφοῦν χωρὶς τῶν τοῦ

Τὰ πρὸς τὸν λόγον ὀρθῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα.

λέγειν τεχνῶν καὶ φύσις ἐπιτήδεια, καὶ τῶν συγγραφέων ἐλλογίμων ἀνάγνωσίς τε καὶ μίμησις, καὶ τοῦ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις συνεχὴς, μάλιστα ἀναγκαῖα ἐστι. Μ. Ἐπειδήπερ δὲ τὰ τῶν τοῦ λέγειν τεχνῶν παραγγέλματα οὐ τέλος τῆς ἡμετέρας περὶ γράμματα σπουδῆς ἐστιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὧν ἐν ταῖς μεγίσταις τέχναις, ταῖς τῆς σοφίας καὶ τῆς λογιότητος πηγαῖς συλλαβούσαις, καὶ τὸν βίον ἀνθρώπινον κυβερνούσαις καὶ διασωζούσαις ἡμῖν προσδεῖ ὥσπερ σύ ποτε ἐν τῷ διδάσκειν διαλεγομένων μέμνημαι, παρά σου πυθέσθαι ἐπιθυμῶ, πόσον χρόνον περὶ ταύτας τέχνας διατρίβειν δεῖ; Δ. καλῶς με ὑπέμ-

Πόσον χρόνον περὶ τὰς τοῦ λέγειν τέχνας διατρίβειν δεῖ.

νησας, ὦ νεανίσκε. οὐ μὲν γὰρ πρέπει ὅλον τὸν βίον ἐν τῷ παρασκευάζειν τὸ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, κατατρίβειν, ἀλλὰ τοὺς μεμαθηκότας τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (ἃ μὲν ἐὰν γε δὴ φιλομαθεῖ νεανίσκῳ πιστὸν καθηγητὴν ἔχειν συμβαίνῃ, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἷόν τ' ἐστι) ταχέως πρὸς τὸ κράτιστον τῶν τεχνῶν τῶν τὴν σύνεσιν ἐχόντων βαδίζειν καὶ τὴν τῶν παραγγελμάτων ἄσκησιν προστιθέναι δεῖ. Μ. τοι-

Ἡ χρῆσις καὶ ἄσκησις ἀναγκαῖα.

γαροῦν ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τῶν τεχνῶν μηχανικῶν, οὕτω καὶ ἐν ταῖς περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, νομίζεις τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικοὺς ἐξεργάζεσθαι; Δ. μάλιστα,

ἄλλως τε

themata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad nostram rectè formandam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem ad sapientium & eloquentium autorum scriptis sacris & prophanis, rectè intelligere docent Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguæ Latinæ & Græcæ & Ebreæ. Quarum LINGUARUM monumentis cum præcipuè Artes & Historiæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS est, qua ad Doctrinarum scientiam aditus aperitur. Ad nostram vero orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, & scriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac scribendi exercitatio assidua imprimis necessaria est. *Discipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis studiorum nostrorum sint, sed instrumenta tantummodo, quibus in summis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus est, ut te aliquando inter docendum dißerere memini; ex te scire cupio, quantum temporis artibus istis tribuendum sit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adolescens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ instrumento comparando assumi debet; sed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum necessariis (quæ si fidelis monstrator studioso Adolescenti contingat, intra unum annum percipi & cognosci facile possunt) statim ad summas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda est. *Discipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in studiis doctrinarum, judicas artifices qui faciat, solum usum esse? *Præceptor.* Maximè, præsertim

Grammatica.

Ad orationem rectè formandam quæ necessaria sint.

Quantum temporis discendis artibus dicendi tribuendum.

Usus & exercitatio necessaria.

ἄλλως τε ἐὰν φύσις οὐκ ἄμουσος, καὶ διδάσκαλος χρήσιμος, ἢ κυβερνήτης πιστὸς, καὶ τῆς ἀσκήσεως ἔμπειρος παραγένηται. Μ. τοῦ τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τέλους δηλωθέντος, ὃ μὲν τὴν σοφίαν καὶ ἐλλόγιμον εὐσέβειαν εἶναι ἔλεξας, τί πρὸς τούτοις ποιητέον; Δ. πρῶτον μὲν κατὰ τάξιν νόμιμον ἣν καθηγητὴς πιστὸς καὶ τῆς ἐμπειρίας τετυχηκὼς δείξει δεῖ τὰς τέχνας τὰς τῷ βίῳ χρησίμους, μαθεῖν, καὶ ὡς διὰ κλίμακος, ἀπὸ τῶν κάτω ἐπὶ τὰς ἄνω μεταβαίνειν. Μ. ἴσως οἱ πάλαι σοφοὶ τούτου ἕνεκα τοὺς τίτλους ἐν ταῖς Σχολαῖς διέταξαν, καὶ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν, ἵνα δηλαδὴ ἑκάστας ὥσπερ εἰς τάξεις κοσμίους διῃρημένας, ἐφεξῆς καὶ εὐκαίρως μανθάνειν ῥᾷον οἱ νεώτεροι δυνηθῶσι. Δ. καλῶς σὺ μὲν φρονεῖς, ἀδύνατον γὰρ κατὰ Ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον, ταῦτα καλῶς ποιεῖν. καὶ σοφὸς πάνυ ὁ τοῦ Πλάτωνος νόμος, ὃς ἕκαστον τῶν πολιτῶν μίαν τέχνην μόνον μαθεῖν. καὶ ἄλλους διδάσκειν κελεύων. ἣν τίνα οὖν τέχνην οἱ νεανίσκοι κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ παιδαγωγοῦ μανθάνειν προαιρήσονται, ταύτην ἀπ' ἀρχῆς, ἐξ ἑνὸς βιβλίου μόνου τοῦ μεθοδικῶς τὴν τῆς τέχνης περιοχὴν εἰς ῥητοὺς τόπους μεριζομένην, δηλοῦντος μαθέτωσαν, μηδὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἄλλα τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως βιβλία εἰσφερέτωσαν, πρὶν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην τιθῶσι. Μ. ὅσα περὶ τοῦ τὰς τῶν τεχνῶν περιοχὰς καὶ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου, πεπαιδευμένως γεγραμμένου, μαθεῖν διελέχθης. ταῦτα πάντα πάσι ἐπαληθεύω. νῦν δὲ τί ἐκ τῶν εὐδοκίμων συγγραμμάτων ἀναγνῶσαι ποιητέον ἐστὶ, παρὰ σοῦ πυθέσθαι ἐπιθυμῶ. Διδάσκαλος. ἐν τῷ τὰ συγγράμματα χρηστῶς ἀναγνῶναι (ὡς περὶ τῆς σπουδαίας ἀκροάσεως, καὶ τῆς οἰκείας ἐπαναλήψεως, ἧς οὐδαμῶς ἀμελητέον, οὐκ εἰπεῖν) μέγα συμφέρει, κοινοὺς τόπους διὰ τάξεως διανενεμημένους ἔχειν, πρὸς οὓς ἅπαντα τὰ

ἐν

ῥητῇ τάξει τὰς τέχνας μαθεῖν δεῖ.

οἱ τίτλοι ἐν σχολαῖς διὰ τί διατεταγμένοι.

ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου τὰ τῶν τεχνῶν κεφάλαια μαθητέον.

προσήκει συντάττειν κοινοὺς τόπους φιλοσοφικούς.

ſertim ſi natura idonea, ſi Magiſter boni judicii, ſeu gubernator exercitationis ſeu peritus & fidelis accedat. *Diſcipulus.* Conſtituto igitur fine ſtudiorum, quem ſapientem, & eloquentem pietatem eſſe dixiſti, quid porro agendum eſt? *Praeceptor.* Primum ordine certo, quem fidus & uſu peritus præceptor monſtrabit, artes vitæ neceſſariæ diſcendæ, & velut per gradus ſcalarum ab inferioribus ad ſuperiores tranſeundum eſt. *Diſcipulus.* Fortaſſe eo conſilio ſapiens antiquitas gradus in ſcholis inſtituit, & artes ipſas diſtinxit, ut videlicet ſingulas velut in claſſes ſuo loco diſtributas, ordine & tempore conveniente, facilius & rectius percipere juvenilis ætas poſſit. *Praeceptor.* Recte ſentis. Nam impoſſible eſt ut quis multa ſimul faciat, & eadem recte, ut veriſſime Xenophon dixit. Et ſapientiſſima lex eſt Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantummodo artem diſcere, & profiteri jubet. Quare quamcunque artem Adoleſcentes de conſilio Præceptoris diſcere inſtituent, eam initio ex unico tantum Libello, qui erudita methodo ſummam artis in locos certos diſtributam explicet, cognoſcant: Nec alios interea ejuſdem argumenti Libellos in manus ſumant, priuſquam illum edidicerint. *Diſcipulus.* Quæ de ſummis artium ex unico tantum libello methodice conſcripto, diſcendis aſſeruiſti, illa mihi omnia probantur: nunc porro quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipue agendum ſit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auſcultatione & privata repetitione, quæ nullo modo negligenda eſt, nihil dicam) utiliſſimum eſt, Locos Communes, certo ordine diſtributos habere, ad quos omnia quæ in

Ordine certo artes diſcendæ ſunt.

Gradus in ſcholis cur inſtituti ſint.

Ex unico tantum libello ſumma artium diſcenda.

Inſtituendi Loci communes Philoſophici.

ἐν τῇ συγγραφέων ἀναγνώσει τὰ ἀγαθῷ ὑπάρχοντα
καὶ ἀξιομνημόνευτα ἅπαντα, δεῖ παρασημειοῦν, καὶ ὥ-
σπερ εἰς ῥητὴν τάξιν διανέμειν. Μ. ἀλλὰ ταύτῃ
παραινέσει σου περὶ τῶν ἀθροῖσαι κοινοὺς τόπους ἐν βι-
βλίῳ τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ ἐναντιοῦσθαι δοκεῖ,
δηλοῦν ὅτι τὰ γράμματα λήθην καὶ ῥαθυμίαν μᾶλλον,
ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν τῶν μανθανόντων ψυχαῖς πα-
ρέχει. μέμνημαι καὶ σὺ ταύτην τὴν γνώμην πολλάκις
διὰ στόματος ἔχοντα· τοσοῦτον ἕκαστος εἰδέναι οἴεσθω,
οὐχ ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττει, ἀλλὰ
ὅσον γὰρ εἰς ἀκριβῆ μνήμην ἔθηκε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα
καὶ χρῆσις ἀπαιτεῖ, πρόχειρον ἔχει. Δ ταῦτα μὲν ὡς
λέγεις, οὕτως ἔχει. ἀλλὰ ὅμως ὃ σοι ἀποκρίνομαι,
ἔχων τυγχάνω. Καίτοι γὰρ ὅσα μὲν ἕκαστος μεμνῆσθαι καὶ
εἰδέναι ἐθέλει οὐκ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ εἰς τὴν ψυχὴν
ἐγγραφῆναι δεῖ, ὅμως οὗτοι οἱ μίνυται καὶ θησαυροὶ τῶν
κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα πρότερον ἀ-
νέγνωμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὠφελοῦσι, καὶ ὡς εὐπορώ-
τατον ταμεῖόν ἐστιν, ἐξ οὗ τελειωτῶς βέλτιστα πράγμα-
τα, καὶ γνώμας καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας, καὶ τὰ ἄλλα
τὰ τοιαῦτα, ὅτε περὶ τινὸς λόγους ποιεῖσθαι, ἢ γρά-
φειν δεῖ, προχειρίζεσθαι φιλομαθεῖς τῶν νεανίσκων
δυνήσονται. Μ. περὶ τῆς μνήμης, οὖν, ἣν Πλούταρχος — *ἡ μνήμη φύλαξ τῆς παιδείας.*
τῆς παιδείας ταμεῖον ὀνομάζει, τί εἰδέναι προσήκει. Δ.
πιστὸς φύλαξ καὶ θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ἐστὶν,
ἐν ᾗ τὸ ἐπικοσμῆσαι ταύτην καὶ τὸ συνέχει τοῦ ἐκ-
μαθεῖν πόνῳ αὐτὴν στηρίξαι. ἑκάστας ἡμέρας οἱ περὶ
φιλοσοφίαν ὄντες ῥητὸν χρόνον διατρίβειν ὀφείλουσι.
Μ. περὶ δὲ τῆς τοῦ μνημονεύειν τέχνης, περὶ ἧς Σιμω-
νίδην τὸν Χῖον, καὶ ὕστερον ἄλλους τινὰς παραγγέλματα
παραδεδωκέναι ἀκούω τί λέγεις; Δ. εἰ καὶ ὁμολο-
γεῖται τὴν μνήμην βοηθεῖσθαι τῇ διαίτῃ, καὶ τῇ σώ- — *ἡ τῆς μνημονεύειν τέχνη.*
ματος εὐεξίᾳ, καὶ τόπῳ ἀψόφῳ, καὶ χρόνῳ ἑωθινῷ,
καὶ σημείοις ῥητοῖς, ὅμως βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annotentur; & velut in classes certas digerantur. *Discipulus.* Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refregari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & Doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoria fideliter tenet, & ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor.* Vera quidem sunt quæ dicis; sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet: tamen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ anteà legimus aut didicimus, plurimum prosunt, & velut instructum penu sunt ex quò copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis alia, cum de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, & Thesaurus eruditionis est memoria, cui excolendæ, & assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi juvari memoriam diæta, & bona valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constat; tamen ars memoriæ

Memoria custos eruditionis.

Ars memoriæ.

ἡ βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης τέχνη.

μνήμης τέχνη ἐστὶ, τὰ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐκμαθεῖν. καὶ ταῦτα συνεχῶς ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὸν βίον. ἐὰν γὰρ τῆς μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μαθόντες, καὶ ἀργίᾳ, ἢ σχολῇ ἢ ῥαθυμίᾳ, ἢ τρυφαῖς αὐτὴν ἐκνευρίσωσιν, οὐχ ἧττον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τοῦ μαθεῖν πόνος ἔσται, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γράφωσιν, ἢ εἰς ψάμμον σπείρωσι. διόπερ ἓν τῶν πρώτων καὶ πάνυ ἀναγκαίων μερῶν τοῦ περὶ τὰ γράμματα σπουδάζειν εἶναι νόμιζε, τὴν τῆς μνήμης συνεχῆ καὶ συχνὴν ἄσκησιν καὶ τὸν τοῦ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόνον. μετὰ δὲ τὴν τῆς μνήμης ἐργασίαν, ἣν μάλιστα τῆς συνέσεως φύλακα εἶναι ἔφην, πολὺ πρῶτον καὶ παντάπασιν ἀναγκαῖον τῆς ἀληθινῆς παιδείας ὄργανόν ἐστιν, ἡ σπουδαία καὶ συνεχὴς τοῦ γράφειν ἄσκησις. πρὸς μίμησιν καὶ ἰδέαν τῶν σοφῶς, καὶ φανερῶς, καὶ ἐπιχαρίτως λεγόντων, διαπεπονημένη. ὥσπερ οὖν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις οὐδὲν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἐξηργάσατο, ὡς τὴν τῆς ἡμέρας ἀποβολὴν πενθῶν, λέγειν εἴωθε. σήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον· οὕτως οἱ σπουδαῖοι τῶν νεανίσκων οὐδεμίαν ἡμέραν ἐάσωσι παρελθεῖν, ἐν ᾗ οὐκ ἐπιστολὴν ἢ λόγου μέρος, ἢ ᾠδάς τινας συντιθέασι. πρὸς ταύτην τὴν γραφικὴν ἄσκησιν ἐὰν τὰ ὠφελιμώτατα τοῦ παρασκευάσαι τε καὶ στεῖξαι τὴν παιδείαν ὄργανα, ἤγουν αἱ ἐπαναλήψεις καὶ ἐξετάσεις, ἔτι δὲ αἱ διαλέξεις καὶ μελέται σχολαστικαὶ προσέλθωσιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ (τοῦ θεοῦ τὸν πόνον ἡμῶν εὐλογοῦντος) ἡ σύνεσις, καὶ ἡ τοῦ λέγειν καὶ γράφειν δύναμις, ἣν ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου τοῦ ἡμετέρου τέλος τῶν ἔργων ἡμῶν εἶναι ἐλέξαμεν, ἀκολουθήσει.

Ἡ τοῦ γράφειν ἄσκησις σπουδαία καὶ συνεχὴς ἀναγκαία.

Ἐπαναλήψεις, ἐξετάσεις, διαλέξεις, μελέτας, οὐ δεῖ ὑπερορᾶν.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν εἰρημένων ῥᾳδίως καταμαθεῖν ἐστιν, ὅτι οὐ φιλομαθὴς σχολαστικός ἐστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ ἀτάκτως περὶ τὰ γράμματα σπουδάζει, καὶ καθ' ἡμέραν πάσαις ἐν Σχολῇ ἀναγνώσεις ἀκρίτως ἀκροᾶται. καὶ πάντα τὰ τοῦ καθηγητοῦ ῥήματα συῤῥάπτει, καὶ ῥαψῳδίας

φιλομαθὴς σχολαστικὸς τίς;

πολλὰς

memoriæ omnium optima & certiſſima eſt, multa aſſiduè ediſcere, & mandata memoriæ ſæpè repetere ac ad uſum transferre. Si enim memoriam negligent diſcentes, & otio, deſidia, torpore aut deliciis enervari ſinent, non minus inanis & ſupervacaneus diſcendi labor erit, quàm ſi in aqua interea ſcriberent, aut arenæ ſemina mandarent. Quare unum ex præcipuis & maxime neceſſariis ſtudiorum partibus eſſe ſtatuas, frequentem & aſſiduam memoriæ, exercitationem, & multa ediſcendi laborem. Poſt culturam memoriæ, quam dixi potiſſimum rerum cognitionis ſeu ſapientiæ cuſtodem eſſe, præcipuum & maximè neceſſarium veræ & ſolidæ eruditionis inſtrumentum, eſt ſtili exercitatio diligens & aſſidua, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perſpicuè & eleganter locuti ſunt, directa. Ut igitur Apelles, quoties nullum ſuæ artis opus feciſſet, velut deplorans jacturam diei, dicere ſolebat; Nullam hodie lineam duxi; Ita ſtudioſi adoleſcentes nullam diem elabi ſinant, in qua non vel Epiſtolam, vel orationis partem, vel verſus aliquot connectant. Ad hanc ſtili exercitationem ſi utiliſſima parandæ & confirmandæ Doctrinæ inſtrumenta, videlicet repetitiones & examina, item diſputationes & declamationes ſcholaſticæ acceſſerint, non dubium eſt, quin Deo fortunante labores noſtros, rectè judicandi, & dicendi ac ſcribendi facultas, quam initio hujus ſermonis noſtri finem ſtudiorum noſtrorum eſſe diximus, ſecutura ſit.

Quænam omnium optima & certiſſima ſit.

Stili exercitatio diligens & aſſidua neceſſaria.

Repetitiones, Examina, Diſputationes, non ſunt negligenda.

Ex omnibus autem, quæ dicta ſunt, facilè vides, quod diligens Scholaſticus non ſit, qui in ſtudiis ſine certa oratione & ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie ſine judicio audit, omnia dictata excipit, & rhapſodias prolixas

Diligens Scholaſticus quis ſit.

πολλὰς σελίδας ἀναγινώσκει καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶται. ἀλλ' ὃς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν συντείνειν δεῖ, συντόμως προορᾷ· εἶτα δὲ τὰ πρὸς τὸ ἐπιτυγχάνειν τούτου τοῦ τέλους ἀναγκαῖα συνεχόντως προαιρεῖται μετὰ ταῦτα δὲ, ἐν τῷ ταῦτα παρασκευάζειν καὶ φυλάττειν ἐνθύμησιν, καὶ σπουδὴν, καὶ μελέτην καὶ συνέχειαν, καὶ πόνον ὑπομένει. ἀλλ' ἐξαρκούντως νῦν εἴρηται περὶ τούτων. Ἐγὼ μὲν ὅσα τοῦ ὀρθῶς μανθάνειν καὶ εὐθύνειν τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν, ἅμα μὲν παρ' ἀνδρῶν τῆς παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, παραδοθέντα μέμνημαι, ἅμα δὲ ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ συνεχεῖ τοῦ μαθεῖν χρήσει γνωσθέντα ἔσχηκα, τούτων σοι ἀσμένως καὶ πιστῶς μεταδέδωκα. τῷ δὲ Θεῷ εὔχομαι, ταῦτά σε τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι ποιεῖν. Μ. Ὅσα σὺ, ὦ διδάσκαλε κράτιστε, περὶ μὲν τοῦ τέλους τῆς ἐν τοῖς γράμμασι σπουδῆς, καὶ περὶ τῆς τοῦ μανθάνειν τάξεως καὶ περὶ τοῦ τὰ κεφάλαια τῶν τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς γεγραμμένου μαθεῖν, καὶ τοὺς κοινοὺς τόπους συλλέγειν, καὶ περὶ τοῦ τὴν μνήμην ἀσκῆσαι, καὶ περὶ τῆς ἀσκήσεως γραφικῆς, καὶ περὶ τῶν ἐπαναλήψεων, καὶ ἐξετάσεων, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις περὶ τῶν διαλέξεων καὶ μελετῶν σχολαστικῶν, συνεχόντως. καὶ εὐσχημόνως διελέχθης· ταῦτα σοῦ ἡδέως ἀκήκοα. ὡς ἐλπίζω ἐκεῖνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείστοις ἄλλοις οἷς τούτων μεταδοῦναι μέλλω, μάλιστα συνοίσειν. ἐπιστάμενος δὲ ὅτι διδασκάλοις τοῖς τῆς σοφίας ἀληθινοῖς κοινωνήσασιν ἰσόρροπος τιμὴ καὶ μισθὸς οὐκ ἂν εὕροιτο, τὸν Θεὸν τὸν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παιδείας σωτηρίου αἴτιον ὅπως ὡς δύναμαι μάλιστα ἱκετεύω, σοὶ ἀξίαν χάριν ὧν εὖ πέπονθα ὑπὸ σοῦ, ἀποδοῦναι, καὶ τοὺς πόνους ἡμῶν εὐθύνειν καὶ βοηθεῖν, καὶ πάντας ἡμᾶς διδάσκειν τε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτήρια μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit,& per multos ac varios autores grassatur; sed qui primum finem & metam,ad quam dirigenda sint studia, prudenter prospicit; deinde media, ad finem illum assequendum necessaria, rectè eligit; postea in mediis illis parandis & tuendis præstat intentionem animi, curam, vigilantiam, assiduitatem & laborem. Sed de his quidem hactenus. Ego quæ de ratione discendi & studiis rectè instituendis, partim à doctissimis viris tradita esse memini, partim propria experientia, & assiduo usu discendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno usui sint Deum toto pectore precor. *D.* Quæ tu, præstantissime præceptor de fine studiorum nostrorum, de ordine certo discendi, de summis artium ex uno aliquo libello methodicè scripto discendis; de colligendis Locis communibus; de excolenda memoria, de exercitatione Stili, de repetitionibus & examinibus; item de disputationibus & declamationibus Scholasticis, prudenter & graviter disseruisti, hæc tanta cum voluptate audivi,ut sperem illa non solum mihi sed & plurimis aliis, cum quibus ipsa communicare decrevi, utilissima fore. Cum autem sciam Præceptoribus qui veram sapientiam nobis impertiunt, parem honorem & pretium à nobis referri non posse. Deum fontem omnis boni & doctrinæ salutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me amplissimis beneficiis cumulate gratiam rependat, & labores nostros gubernet & adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Christo grata, & Ecclesiæ ipsius, ac nobis salutaria discamus & doceamus. *Amen.*

FINIS COLLOQUIORUM.

IN

ORATIONEM

CLARISSIMI

VIRI,

D. Johannis Posselii,

EPIGRAMMA.

Maxima pars hominum non cernit quomodo vivat;
Cum vixit, primum vivere discit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo discat;
Discere discit, ubi se didicisse negat.
Lex divina pia nobis sit regula vitæ,
Regula discendi rite sit ordo bonus.
Hæc quam perspicuis pingens Oratio signis
Auro est digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Johannes Frederus, D.

DE

DE
RATIONE
Discendæ ac docendæ
Linguæ Latinæ & Græcæ,
ORATIO
Johannis Posselii.

CUM multa sapienter à majoribus nostris inventa atque instituta sunt, cum nihil præclarius, quàm quod in publicis hisce congressibus, non solum idoneis hominibus, honesta vitæ ac eruditionis testimonia tribui, sed etiam de rebus bonis orationes habere voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de suscipienda & ingredienda studiorum ratione, recte erudirentur; partim ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim sponte currentes exacuerentur. Non enim ad ostentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes nostras recitamus. Sed ut imperator bonus & industrius instructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad strenuè pugnandum hortatur; ita nos in hisce conventibus & imperitiores docere, & languentes excitare, & paratos ac pleno gradu ingressos, ad verum decus inflammare solemus. Hi fines cum nobis in dicendo propositi sint, non dubium est quin omnes sapientes viri, cum multos alios veteres & honestos mores, tum hos scholasticos gradus & spectacula Promotionum, in quibus de hujusmodi bonis rebus disserimus, magni faciant, colant, & omnibus modis ornanda ac conservanda esse putent.

Locus docilitatis.

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio dicendi necessitatem imponat, & Encomia hominum præstantium, ac rerum, omnium consensione laudatarum, item παραινέσεις & adhortationes utiles ab aliis, qui Eloquentia valent, sæpe hic recitatæ sint, breviter indicare decrevi, qua ratione Lingua Latina & Græca commodè discenda & docenda sit. Hoc Argumentum, etsi oratorem plenum atque perfectum requirit, tamen cum non tam verba & actio dicentis, quàm res, quæ dicuntur, spectandæ sint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipse longo usu, partim aliorum prudentium hominum judicio ac testimonio edoctus, vera esse, & cum re ipsa congruere judicabo. Ac à vobis, clarissimi viri, & studiosi juvenes, amanter peto, ut me, quod vestra

sponte

ſponte facitis, benignè attentéque audiatis. Proficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & neceſſaria, non omnino ineptè aut perperam dixiſſe fateamini.

Primum autem mihi videtur de tempore, quo pueri in ſcholas Latinas ducendi, & qui labores ipſis imponendi ſint. Deinde de exercitiis ſcribendi, & ratione emendandi ſcripta. Poſtea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Poſtremo de exercitiis Græcis eſſe dicendum. *Partitio propoſitionis in quatuor membra.*

Pueri literis adhibendi ſunt anno ætatis ſexto vel ſeptimo, ſi omnino fieri poteſt. Tunc enim ingenia non plane ſtupida & tarda, ad percipiendam doctrinam idonea ſunt. Et ſimul ac Latina legere noverunt, proponendæ ſunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendioſè ſcripto, & aſſuefiant ad ediſcenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & Vocabula rerum ex compendio Hadriani Junii, aut ſimili libello, cujus Germanica verſio cum puerorum idiomate congruat. Quorſum enim attinet, pueros, pſittaci more, verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato,& ſimilia dicta ſententioſa, ex proverbiis Solomonis & Syracidæ, propriè & Latinè redditis, (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos ſcriptores & rerum bonitate, & figurarum venuſtate longè ſuperant) quæ pueris propriè & perſpicuè explicentur, & in cujus repetitione ſingulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exactè Nomina & Verba inflectere pueri diſcant. *1. Membr.*

In his cum annum unum aut alterum exercitati sunt; proponenda est illis Grammatica Latina, breviter & nervose summam artis continens, quæ assiduè tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Autoribus desumptis, illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cum industrius præceptor sex mensium spatio eam facilè absolvere possit. Neque propter alios hebetes & stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpè enim magistri una & eadem opera, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios, bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui jam superiorem classem ascenderunt, Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

Refutatio opinionis quorundam Grammaticæ præcepta accurate discenda sunt.

Ut autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; Sic damnanda & explodenda est illorum sententia, qui liberalia ingenia labore ediscendi præcepta, non oneranda, sed Linguam Latinam lectione bonorum autorum tantum discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta & regulæ Grammatices ad rectè loquendum & scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas & necessarias caussas diligenter, & accuratè disci debent.

Quid secundæ classis pueris in explicatione autorum præcipue indicandum sit.

Et quia his pueris, quos secundæ classis auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quam orationis formandæ causa, Autores proponuntur, præceptor, ut singulari diligentia vim & significationem

tionem, ac pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrases, compositionem, & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quo rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam Germanicè explicaremus, item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus vero non: ut hac ratione Latinitatem à Germanismis separare, & purè & eleganter Latine loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani; Ille sciat se multum profecisse, cui Cicero valdè placebit.

Non varii autores pueris proponendi.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores prælegantur, & pueri varia & multiplici Autorum auditione turbentur; Constat enim plerosque Autores, non solum toto orationis genere; sed etiam vocibus & loquendi modis inter se dissimillimos esse.

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem, & studium in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione, ea quæ tenent, vel proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quam infelicitas primæ ætatis, quæ aptis lectionibus & necessariis exercitiis, ad linguam Latinam informata non est.

Capnionis dictum.

Audio doctissimum virum Joannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non

tam docti essent, quàm temporibus Ciceronis & Quinctiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eosque bonos, quos diligenter & assidue legendo sibi familiarissime cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copia librorum. Si vere cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quo destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit; Qua re explosa è ludis puerorum præcipue Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia purè & Latinè proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tuto admittentur, quos non minori cum utilitate quàm judicio pervolutabunt.

Exercitium Latinè loquendi in Scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hic non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sint, paucis indicabo, si prius, quibus virtutibus ludimagistri & pædagogi prædititi esse debeant, dixero.

Primum necesse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse: & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere: & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo

Quomodo enim poteſt alios docere, qui ipſe purè & emendarè loqui nec poteſt, nec id ipſum loquendo & pronunciando præſtare, quod à ſuis diſcipulis requirit?

Deinde cum maximam vim habeat ad felicem in ſtudiis progreſſum via & ratio docentis, prudens Magiſter omnia dextrè & explicatè proponet, & diſcipulos in illis, quæ propoſita ſunt utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debeat, ſuo loco clarius oſtendemus.

Quantum vero Humanitas præceptoris & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantum ſævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à ſtudiis deterret. Quare meminerint præceptores, ſe erga diſcipulos, ut erga filios, affectos eſſe oportere, nec vel nimia auſteritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinguere, ſed potius comitate paterna excitare, & inflammare debere.

Neque vero hæc ita accipienda ſunt, quaſi pueri ignavi & contumaces debita pœna coercendi non ſint, aut virgis in Scholis omnino non ſit utendum, ut quidem nonnulli exiſtimant. Nam ut pius & φιλόστοργος pater educat liberos ſuos, non ſolum per νουθεσίαν. ſeu Doctrinam, ſed etiam per παιδείαν, hoc eſt, per aſſuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempeſtivas caſtigationes (nam hæc quatuor appellatione diſciplinæ continentur:) & memor dicti Salomonis: Pater qui parcit virgæ, odit filium ſuum: pueros petulantes *Occupatio.*

lantes

lantes ferula cædit, eamque in conspectu liberorum collocat, ut semper incurrens in oculos, eos in disciplina retineat, & lasciviam coerceat: ita præceptori, qui parentum vicarius est, & eorum partes sustinet, in institutione discipulorum iisdem mediis utendum est; quare nec virgæ, nec aliæ opportunæ animadversiones, ex scholis tolli, aut debent, aut possunt. Est enim metus pœnarum velut ἐργοδιώκτης, & custos officii ac diligentiæ discipulorum, sine quo, maximè in hac delira mundi senecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non potest. Sed in omnibus modus servandus est, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil consideratè potest.

Virga, opportunæ castigationes ex Scholis tolli non possunt.

2. *Membrum de exercitiis scribendis.*

Sed jam ad id, unde digressus sum, revertar. Primum scribendi exercitationis genus est, puero illa quæ in Cicerone observanda esse audivit, temporibus, personis, locis, rebus etiam nonnullis commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum sermonem convertant.

Ratio emendandi scripta.

Ratio autem emendandi scripta omnium optima & simplicissima est, non præceptoris arbitrio, sed ipsius Ciceronis judicio, pueri compositionem emendare, illiusque epistolam vel locum, ex quo scribendi Argumentum desumptum est, velut exemplar & speculum, in quo videat, quid suo labori desit, ei proponere. Nihil autem perniciosius studiis Linguæ Latinæ accidere potest, quàm quod pueri neglecta omni imitatione, à suis magistris magis quàm à Cicerone ipso, & similibus autoribus

autoribus bonis, Latinitatem discere coguntur. Accedit eo, quòd illa sæpè præceptores pueris vertenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipsi pædagogi, quo modo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare ante omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi istis modis & rationibus, quas non à se, sed ab optimis Autoribus didicerit. Quod si tale Argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum Argumentum quod discipuli tractarunt, propriis verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Cicerone cernant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Deinde, ubi aliquandiù in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, & præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspecto exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin facilè pueri ad purè & eleganter scribendum assuefiant. Ut enim, cum in sole ambulamus, etiamsi ob aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cum hoc modo puer exercetur, ejus oratio assiduo illo usu & consuetudine coloretur, & puritatem ac suavitatem quandam Ciceronianam redoleat. *Secundum exercitii genus.*

 Tertiam

Tertium exercitii genus est, orationem Latinam aliis verbis Latinis, & Ciceroni usitatis, exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, sed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & scribere discunt, proprie pertinet.

Exercitium Latinè loquendi qua ratione colendum sit.

Ut autem hæc scribendi exercitia diligenter & fideliter colenda sunt: sic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri possit, custodes seu corycæi constituendi sunt qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germanismis vel Solœcismis, vel deniq; Barbarismis utentes, annotent, & ad magistrum deferant, à quo justa pœna afficiantur. Utrumque enim exercitium, Latine scribendi & loquendi, in Latinis scholis vigere debet, nec alterum ab altero separari potest. Nam ut prudentis & industrii informatoris est, illa quæ singulari studio observanda, exercenda & imitanda sunt, puero indicare & proponere: sic is eadem, non solum scriptione, sed etiam locutione, imitabitur.

3. Membrum de studio Græcæ linguæ. Cur pauci mediocrem Græcæ linguæ notitiam consequantur.

Dixi de ratione servanda in instituendis pueris in lingua Latina, usque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum: restat nunc, ut de ratione tradendæ & discendæ linguæ Græcæ, breviter differam.

Quod pauci nostrum mediocrem aliquam Græcæ linguæ cognitionem consequuntur, vel quod studium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia causa

causa est, quàm quòd aut seriùs hoc studium suscipimus; aut si suscipimus, frigidè in eo versamur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo, progredimur. Ut autem in omnibus aliis rebus rectè, tempestive & feliciter perficiendis: sic & in discendis literis Græcis, ordo conveniens omnino necessarius est.

Quare ubi ab anno ætatis sexto vel septimo, usque ad annum undecimum in Latina lingua, ea, qua dixi, ratione pueri exercitati sunt (his enim) sex annis, nisi planè tardi & indociles sunt, linguam Romanam utcunque discere possunt) Græca vocabula ex Evangeliis, ut vocant, Dominicalibus, ipsis proponantur, quorum quotidie aliquot ediscant, recitent, & octavo quoque die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Ut enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiscunt: sic eadem ipsis facile excidunt, si non diligenti & assidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi sunt. *Vocabula Græca.*

In hoc studio cum annum consumpserunt, Evangelia Græca, non inspecta versione Latina interpretari jubebuntur. Et quia hujus classis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non solum in Nominum ac verborum inflexionibus, sed etiam in temporibus verborum Activæ & Passivæ, & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græcæ Syntaxeos præcipuis & maximè necessariis cum uno & altero exemplo ediscendis, operam ponent. *Evangelia Græca.* *Formanda tempora verborum; Græca Syntaxis.*

Grammatica Græca diligenter discenda.

Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est, quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est, devorasse.

Qui autores his discipulis proponendi sunt.

Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sexdecim annorum adolescentulis debent, Socratis oratio ad Demonicum & Nicoclem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: ex quibus præter verborum copiam, Phrases & variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consiliis, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas [illegible] potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poemata, cujusmodi sunt Aurea Carmina Pythagoræ, Phocylides & postea Hesiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscendi erunt.

3. *Memorum de exercitiis Græcis.*

His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, qui ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

Debet enim hiſce, de quibus dixi, diſcipulis liber aliquis Epiſtolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim ſi fecerint, eadem opera puritatem Latini ſermonis & Græcam linguam addiſcent.

Ratio emendandi Græca ſcripta.

Emendandi autem hæc ſcripta via expeditiſſima eſt; primum vitia, ſi quæ ſunt, comiter indicare, & vel ipſum Autorem, ex quo argumentum ſcribendi depromptum eſt, vel præceptoris elaboratam verſionem, quam cum ſua conferant, ipſis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibuſdam horis nihil aliud ipſis loqui liceat, niſi Græcè. Ut enim in lingua Latina, ſic & in Græca illa, quæ puer audivit, non ſolum ſcribendo, ſed etiam loquendo ad uſum transferre docet.

Loquantur Græcè.

Occupatio.

Neque eſt quod quiſnam vereatur, ne pueri difficultate quædam aut obſcuritate, à ſtudio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipſi natura peregrinarum linguarum amantes ſunt, eaſque facilè addiſcunt: ſic nulla alia lingua jucundior eſt, nec ſuaviore ſono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies ſuave condimentum laboris eſt, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστιν, monet: Ita Græcarum literarum ſtudium reliquis diſcendi laboribus non modo tædium nullum adfert, ſed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam ſale perſpergit.

Græcæ linguæ ſuavitas.

Quod

Alia occupatio.

Quod autem de Græcæ linguæ studio ejusque exercitiis, hactenus dixi, non ita intelligendum est, quasi interea Latinæ lectiones prorsus omittendæ, aut deponendæ, vel etiam Musica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus, non una tradendæ sint. Debet enim simulac Latinæ linguæ fundamentum jactum est, utriusque linguæ Latinæ & Græcæ, studium simul in scholis florere & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter se collatio tantas habeat opportunitates, ut utramque hoc modo & citius & facilius simul, quàm alteram separatim pueri discere possint. Ut enim Latina lingua sine Græca non intelligitur, sic nec Græca sine Latina explicari & tradi potest. Cæteræ etiam artes, quarum modo mentio facta est, cum recreationis, tum utilitatis & necessitatis causa, simul cæteris Latine & Græce discendi laboribus admiscendæ sunt.

Linguæ Latinæ & Græcæ studium debet in scholis florere.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione provectiores sunt, illustres autorum locos; insignes narrationes & historias, ex Græca lingua in Latinam, & Latina in Græcam vertere.

De exercitiis illorum qui ætate & doctrina provectiores sunt.

Sed meminerint studiosi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contra, scriptis, non semper verbum ex verbo exprimendum esse, sed dandam esse operam, ut si quid abhorreat à consuetudine & more ejus sermonis, in quem aliquid convertetur, id omittatur omnino. Quod à se observatum in convertendis orationibus adversariis Æschinis & Demosthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum scribit:

Regula in versione observanda.

Quorum

Quorum ego orationes, ut spero, ita expressero, virtutibus utens illorum omnibus, id est, sententiis, & earum figuris, & rerum ordine, verba persequens eatenus, ut ea non abhorreant à more nostro. Est igitur Ciceronis de verbis convertendis sententia, ea persequenda esse duntaxat, quæ à more illorum, in quorum linguam usumque convertentur, non abhorrebunt.

Repetitur regula.

Ut autem studiosi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendisque Græcis cum Latinis imitentur cum alios ex Apologia, Phædone, Phædro, Libris de legibus & de Repub. Platonis, locos, à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Universitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui respondet, diligenter & attente inter se conjungent. conferent, & cum primum aliquid scire Græce cœperint, ad imitandum sedulo sibi proponent; quod si fecerint, non modo elegans dicendi genus. quod apud Ciceronem perpetuum est, discent, sibique comparabunt: sed etiam Græca facilius intelligent, disertius explicabunt.

Quod exemplum in conspectu habendum & imitandum sit.

Sed fortè objiciet aliquis, & esse & fuisse nonnullos, qui sero admodum, cum quidem ætate provecti essent, primum literas discere cœperint, & tamen illos in utraque lingua præclaros progressus fecisse. Fateor esse ingenia quædam eximia atque illustria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, τῷ ἔρωτι πάντα πόρισμα, Amori omnia pervia sunt; item

Objectio, & ejus refutatio.

item. διὰ καρτερίας καὶ φιλοπονίας οὐδὲν τῶν ὄντων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πέφυκε. Tolerantia & industria nihil in rerum natura bonorum est, quin acquiratur: item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excusandam ignaviam suam, & negligendam discendi occasionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum heroica facta sunt super regulam, & mediocres homines inter metas regulæ manere debent: Ita nemo debet temerè talia præstantium hominum, quibus per fortunam vel alias causas citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occasionem, si quæ datur in pueritia discendi literas & linguas, negligere; maximè cum ars sit longa, vita autem brevis, ut verissimè Hippocrates initio suorum Aphorismorum inquit.

Argumentum à natura sumptum.

Quid? quod natura ipsa sic hominis vitam dispertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, postrema usui & communi utilitati tribueretur: quam si tanquam ducem sapientissimum sequemur, puer ab incunabulis, usque ad annum decimum quartum aut decimum sextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit postea ea studia suscipere & tractare, quæ ipsi emolumentum & honorem, Ecclesiæ vero & Reipublicæ utilitatem immensam pariant. Sed dolendum est, hunc ordinem à natura præscriptum, & omnium sanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel Præceptores sive ignorantia, sive ignavia, sæpè justum instituendi ordinem non servant, vel adolescentes sine pennis, ut in proverbio est, volare volunt, & neglectis linguis ac humanioribus

ribus disciplinis, ad superiores artes, Theolog. Jurisprudentiam, vel artem Medicam se conferunt: vel præpostero ordine incedentes, in Linguarum studiis, sine suo & aliorum hominum fructu consenescunt. Quod ne fiat, magistri periti & ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, & Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare & propagare possint, emittantur; quod ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, si implorato Dei auxilio, sine quo irrita est omnis humana industria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus est, in docendo & discendo servabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina & Græca discenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etsi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel possunt, (quis enim omnibus satisfacere potest?) tamen viris doctis, & usu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus omnino probatum iri confido.

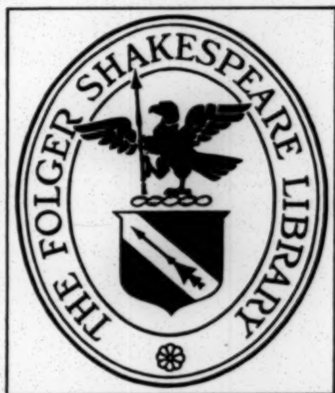
Incommoda ex mala institutione provenientia qua ratione vitari possunt.

DIXI.

De Luna [illegible] C[illegible] are.

illas distinguit, ad superiorem [illegible] Theologiæ Ju-
risprudentiam, vel [illegible] Medicinam & contem[illegible]:
vel pragmaticam [illegible] ut Linguarum
studiis, sine [illegible] remotam [illegible]
[illegible]. Quod [illegible] magnum [illegible]
[illegible] adeant, [illegible] hominis [illegible]
& Scholis [illegible] quam, [illegible]
[illegible]
parte se [illegible]
[illegible] Quidem [illegible]
[illegible] Hæc [illegible]
animis humana [illegible] quæ [illegible]
hæc [illegible] est [illegible]
& [illegible]
per [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 5 [illegible]
[illegible]

[illegible]commenda [illegible] ex malam- [illegible] prescrip- [illegible] que ra- [illegible] perfect.

THE FOLGER SHAKESPEARE LIBRARY